

EGYENLŐSÉG

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA * MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, V. LIPÓT-KÖRUT 26. SZÁM
(FÉLEMELET) ** TELEFONSZÁMOK:
SZERKESZTŐSÉG, KIADÓHIVATAL ÉS KÖNYV-
KIADÓVÁLLALAT 144—30, NYOMDA 93—70

SZERKESZTETTE 1896-1915
SZABOLCSI MIKSA
SZERKESZTI
DR. SZABOLCSI LAJOS

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK: EGÉSZ ÉVRE
800 KORONA, FÉL ÉVRE 400 KORONA,
JUGOSZLÁVIA RÉSZÉRE EGÉSZ ÉVRE 150 DINÁR
HIRDETÉSEK FELVÉTELNEK A KIADÓ-
HIVATALBAN: V. LIPÓT-KÖRUT 26. SZÁM

És szólt a generálmars...

Stendhal, a nagy francia író, egyik olasz renaissance-novellájában leírja egy család kiirtását. A gyermekeknek végig kell nézni, amint szülőiket retentő kinok között halálra gyötrik. Miközben a vesztőhely kinpadján az anya vonaglik habos szájjal és eltorzult arccal, a látvány elviselhetetlen borzalmasságától egyik gyermeke elájul. A kivégzés vezetője mindenre figyelmes gondossággal azonnal megállítja a kivégzés processzusát. Körültekintő gyöngédséggel felmosatja a fiút és csak amikor az már magához tért, amikor öntudatának teljességében ismét a kellő figyelemmel szemlélheti anyja haláltusáját, csak akkor adja ki a parancsot arra, hogy a hóhérlégények folytassák munkájukat.

Hosszú időn át hasztalan törtük a fejünket azon, hogy miért nevezik sokan renaissance-nak mindazt, ami Magyarországon 1919—1921-ig végbement. Nem vettük észre, hogy a tudomány, az irodalom, a művészet, a kereskedelem, az ipar fellendült volna e két esztendőben s hasztalan kerestük a magyar Lionardokat, Michelangelokat, Rafaeleket, Copernikusokat, Galileieket, Bramantekat, az új alkotásokat, a nagyszerű épületeket, templomokat, palotákat. Most végre megtaláltuk az egyetlenegy hasonlóságot az elmúlt két év és a renaissance kora között. Ez volt az a két év, amikor Magyarországon megcsönkített holttestek usztak a Dunán, holttestek, amelyekkel vízbe fullasztásuk előtt iszapot etettek. Ebben a két esztendőben lettek öngyilkosokká kinjukban a bűncselekményekkel gyanúsítottak. Ekkor ítélték halálra magánemberek — miként Gömbös Gyula mondaná — „a jogi formák mellőzésével” ártatlanokat s végezték ki őket, úgy, hogy velük szeget etettek, hat liter vizet itattak, végbelüket lápiszsal kenték, őket homokzsákok között verték addig, míg agyvérzést nem kaptak. S mialatt az áldozatok kinjukban üvöltöttek, a hóhérok, hogy a jajszó ne hatolhasson át a falakon, kürtösökkel két órán át a ... generálmarsot fuvatták. E két esztendőre a renaissance nagy elméi ugyan nem támadtak fel Magyarországon. A hóhérok, brávók, spadasszinek, s a kinzókamarák válogatott kinzőeszközei azonban igen.

A borzalmas kegyetlenséggel végrehajtott gyilkosságok százai nem kerültek és nem kerülnek nyilvános bírói tárgyalás elé. Megállapítást nyert, hogy az áldozatokat hazafias felbuzdulásukban és elkeseredésükben kinörták és csonkították meg kivégzésük előtt azok az urak, akik a renaissance örökké feledhetetlen emlékü bajnokai voltak. A budapesti büntető törvényszék előtt azonban most mégis egy olyan ügy tárgyalása van folyamatban, amely tanulságosan szemlélteti: hogyan dolgoztak a renaissance-hatóságok emberrel, hogyan

bántak el áldozataikkal? A Landauk szenvedéseit izeltőt adnak abból: hogyan szenvedtek azok a sokszázan, akiknek szenvedéseiről a törvényszék termében hallani nem fogunk.

Ez a bűnper példátlanul áll borzalmasságával a magyar judikatura utolsó évszázadának történetében. Példátlanul áll azért is, mert akik benne szerepelnek, nagyrészt a közélet funkcionáriusai voltak s a bűncselekmények egy minisztérium, egy közhatóság, egy laktanya helyiségeiben követették el, azokról sokan tudtak, a nemzetgyűlésen beszéltek, s ebben a bűnperben a koronatanu arra hivatkozott, hogy az áldozatnak, a hetvenéves Landau Adolfnak a meggyilkolását: keresztrefeszítését, megcsönkítését, felakasztását — egy szemtanú állítása szerint — nagyon uri társaság nézte végig.

A vádlottak, akik egyelőre még nem a gyilkosság vádjával vádoltan ülnek a vádlottak padján, hetykén és kacagva beszélnek arról, hogyan korbácsolták tüzéségi hajtóostorral a hetvenéves Landau Adolfot, hogyan kenték, égették lápiszsal a temporát, hogyan fuvatták a kaszárnyaudvaron a generálmarsot, hogy az tulharsogja az öreg Landau üvöltését, hogyan itattak vele öt-hat liter vizet és énekellették az ergerberger schossbergert, amely nyilvánosan játszott program- és pogrom-dal volt. Ha ponyvaregényben találkozzunk annyi cinizmussal és annyi borzalommal, mint amennyit e bűnper vádlottjai habozás nélkül, teljes nyíltsággal és mosolyogva bevallanak: a füzetes ponyvaregényt bizonyára visszautasítjuk, mint értéktelen hamisítványt. Az irodalom ilyet nem is tud produkálni. Az élet se. Csak ez a renaissance, amelynek módszere, eljárási módja, formái, stílusa a Duna—Tisza között s a Dunántul kristályosodott ki.

A proletárdiktaturának is megvoltak a nagy mártirjai és pribékjei. Hiszen a vörös terror vitézei huszonkilenc zsidót is kivégeztek. De a proletárdiktatura terroristái a társadalom söpredékéből kerültek ki, míg a renaissance vezetítő, hullát usztató, keresztrefeszítő, meggyalázó, megcsönkítő, zsaroló, rabló, ergerbergeres, hajtóostoros, cipészáros, lápiszos eljárási stílusát az esetek százaiban előkelő nevű, rendű, rangu, ruhájú urak, egy társadalmi osztály aranyifjúságának tagjai honosították meg Magyarországon. Danszky Mihály főhadnagy, a kémelhárító-osztály, a G. a C. és a tudja Isten milyen nevű osztályok tagjai, Sipos Kamill vezérkartestületi nyomozó és kollégái és azok az urak, akik tudtak a Landau-ügy borzalmairól is, akik végignézték a kinzásokat, ők mind csak epigonjai annak az emberirtó művészetnek, amely a Duna—Tisza között s a Dunántul élte fénykorát, s amelynek a nagy

Maesterei fényesnevű urlemberek. A történelem fel fogja jegyezni, hogy ők egyengették útját annak a kurzusnak, amelyet egykor: keresztény renaissancának neveztek. Ez a kurzus az ő véres jegyében született meg, de elmúlása felett is ez a véres jegy izzik, mert, akiknek létezését köszönheti, akik életre hívták, ugyanazok ugyanazokkal a cselekedetekkel, amelyekkel uralmát megalapozták: sodomai gonoszságukkal, véres munkájukkal, anélkül, hogy tudták volna, sirját is megásták.

Marad a numerus clausus

Írta: Szatmári Mór.

Megint letették a vizsgát. Eminenten! Leszavazták a numerus clausus eltörlésére vonatkozó ellenzéki határozati javaslatot, szentesítették a kurzus vívmányait, s ezzel tanúságot tettek arról, hogy szívvel-lélekkel ragaszkodnak a kurzus szelleméhez. Bethlen István miniszterelnök röviden, de határozottan kívánta ezt. Még pedig a kultuszminiszter helyett. Igaza van. Mi köze is ehhez a kultuszminiszternek? Egészen stilszerű, hogy a kultuszminiszter távollétében döntenek elsőrangú kultuszkérdésről. A miniszterelnök meg is okolta álláspontját. Mivel? Formasággal. Nincsen semmi szükség elvi megokolásra. A reakció megy a maga útján. Julius Caesar mondotta: „Akaratom az ok”. Ennél több nem is kell. A reakciós szellemet átítatta a zsidók ellen lobogó gyűlölet és a liberalizmustól remegő félelem. Ez az akarat. Ez az ok.

A magyar zsidó ifjuság mehet továbbra is külföldre nyomorogni és szégyenkezni, ha tanulni akar, ha magasabb tudományos kifejlődésre vágyakozik. A magyar államhatárolom, a magyar parlamenti többség, a magyar törvényhozás kegyetlen szűkkeblűsége bezárja előtte az egyetemek kapuit. A kormány tábona, ahol számosan vannak, akik a zsidó választókat szabadelvű ígérekkel csalogatta maga mellé, a hypokritaság nagy politikai bűnében leledzik. Elsőnek a sorban maga Bethlen István miniszterelnök, aki Kossuthi elveket hirdetett s Debrecenben Kossuthi képét rajzoltatta a plakátokra a magáé mellé. A miniszterelnök, aki a társadalmi és felekezeti békességről szónokolt s most a felekezeti béke szent nevében követi el újra a felekezeti béke ellen a szentségtörést. Pedig azok a zsidó választók, akik a miniszterelnök jelöltjeire szavaztak, valamennyien abban a hitben tették ezt, hogy megbízhatnak a miniszterelnök és a jelöltek ígéreteiben. Most keserű csalódással láthatják, hogy az ígérek közönséges kortesfogások voltak. A numerus clausus egyik legfájdalmasabb sebe a magyar zsidóságnak. A legfájdalmasabb a sok közt, mit a kurzus ütött testén-lelkén. Nos, Bethlen István és pártja új ütést mért az égő sebre. Hadd érezze a magyar zsidóság még nagyobb fájdalommal a reakció hatalmát. Micsoda vad ambíciója ez a gyűlöletnek, a selejtes hatalmi tobzódásnak!

Ugyan mi haszna van ennek a szerencsétlen országnak abból, hogy kiüldözi a zsidó intellektust? Mi haszna van abból, hogy maga ellen zudítja a művelt külföld hangulatát? Mit nyert vele eddig? Micsoda hasznokat könyvelhetett el az izzó gyűlöletnek eddigi uralmaiból, hogy azt a jövőre is a hatalom trónjára emeli? De hát ki az Bethlen István egyetemes táborában, aki az ország hasznát vagy kárát mérlegeli, mikor a szenvedélyek toporzékoló dulása után vágyakoznak a reakciós elmék és lelkek? Bethlen István tiltakozott a reakció ellen, de mindaz, amit cselekednek, hangos hirdetője a retrográd szellem féktelenkedéseinek. Hiszen, ha mindaz, amit a miniszterelnök és belügyminiszter hétfőn a belső békesség, a jogrend, az állami tekintély, miegyéb frázis cégére alatt szükségesnek mondtak nem reakció, akkor a Bach-korszak minden gonosz brutalitása és zsarnoksága merő szelidség és mennybeli igazságosság volt.

Vajjon Bethlen István, ki megjárta Genuát, s ott megismerhette az európai közszellemet, hiheti-e azt, hogy nemzetének hasznos szolgálatot tesz, mikor Magyarország kormányzatának rendszerét egyenesen szembehelyezi az európai felfogásokkal és törekvésekkel? Vajjon hiheti-e azt, hogy az ország és nemzet jövője boldogulása érdekében, mikor Magyarországot még jobban elzsigeteli a művelt világtól, mely a demokratikus szabadelvűség útján halad előre? Vajjon hiheti-e azt, hogy a hamis felfogás egy-

magában elfogadható okul szolgál az oktatás és brutális intézményekre, melyekkel megcsúfolják a jogegyenlőséget és a szabadságokat, s hihető-e, hogy ilyen intézmények a magyar nemzetnek becsületére válnak a külföld előtt, melynek szimpátiájára olyan égető szüksége van? Nem, ezt Bethlen István nem hiheti. Hát akkor miért sáncolja el magát a szabadelvűség elől? Hétfőn megtagadta a boszorkányok létezését. Hiába tagadta. Ott vannak azok a bizonyos boszorkányok mögötte is, mellette is. És nemcsak huhognak és üvöltöznek, nemcsak kacagnak vagy átkozódnak, hanem parancsolnak is neki. Ezek a boszorkányok viszik, sodorják Bethlen Istvánt és kormányát a reakció sötét útjára.

Mikor Magyarország az 1848—49-iki szabadságharc lezárása után a zsarnoki elnyomás rettenetességei közé került, a magyar emigráció, élén Kossuth-Lajossal, Európa minden szabadelvű nemzetének rokonszenvét szerezte meg az elnyomott magyar nemzet ügye számára. És mivel szerezte meg ezt a megbecsülhetetlen erkölcsi értéket? Azzal, hogy meggyőzte Angliát, Amerikát, Franciaországot, Olaszországot, Svájcot a magyar nemzet szabadságszeretetről, nemes szabadelvű törekvéseiről s belevitte az európai közvéleménybe azt a megismerést, hogy a 48—49-iki fegyveres küzdelem nem volt forradalom, hanem jogos és igazságos szabadságharc a szabadságért, függetlenségért, jogegyenlőségért és a 48-iki magyar törvényhozást átható nemes, nemzeti liberalizmusért. Bethlen István nagyon jól tudja azt, hogy ha magán a nemzetet idehaza nem vesz vala erőt akkor a csüggettség, az európai közvéleménynek a szabadságra és demokratikus szabadelvűségre törekvő nemzet iránt érzett rokonszenve mellett sokkal nagyobb sikereket érhetnek volna el a nemzet vezető férfiai, mint aminő a 67-iki kiegyezés volt. Ha Bethlen István ezt tudja, tisztában kell lennie azzal is, micsoda roppant kárát vallhatja a magyar nemzet a most uralkodó reakciós uralomnak, melynek legalább látszólag ő a feje. Ezzel bizony nem ér fel az, hogy a numerus clausus fentartásával eleget tesz Wolffék, meg Gömbösök szívevágyának.

Amerikai segítség a magyar zsidóságnak

Az amerikai zsidó társadalom hatalmas segítőszerve, a Jewish Relief Committee megbízásából Mr. dr. Lee K. Frankel és Mr. David Braun megjelentek Budapesten, hogy személyesen meggyőződést szerezzenek a zsidóságnak a háború és annak következményei által beállott nyomoráról és annak enyhítésének lehetőségeiről. Két amerikai hittestvérünk Budapestre érkezése előtt beutazta Lengyelország, Litvánia, Ukrajna és Románia zsidó lakta területeit. Budapesten létük alatt megtekintették a pesti izraelita hitközség és Chevra Kadisa összes jótékonyági intézményeit, így a zsidó kórházat, a Bródy Adél-gyermekek kórházat, a fiú- és leányárvaházat, a szeretetházat, a siketnémák, a vakok intézetét, az aggok házát és meggyőződtek arról, hogy mindezek az intézmények, ha gyors segély nem érkezik, elpusztulnak. A felekezetek összes ténylezőinek bevonásával az amerikai megbízottak értekezletet tartottak az általános segélyezési akció mikéntjéről. Résztvettek az értekezleten Székely Ferenc udv. tan., aki a vendégeket még amerikai útjáról ismeri, dr. Adler Illés főrabbi, dr. Léderer Sándor hitk. elnökhelyettes, dr. Mezey Ferenc kir. tan., az Orsz. Iroda alelnöke, Hartstein Ignác tanácsos és dr. Reiner Imre titkár, az Orthodox Iroda képviselőjében, Adler Gyula, a Chevra Kadisa elnöke, dr. Endrei S. Henrik, a Chevra főtitkára. A vendégeket Székely Ferenc és dr. Adler Illés meleg szavakban üdvözölték és jóindulatukat kérték a hihetetlen zsidó nyomorúság enyhítésére. Mr. Frankel ígéretet tett a segélyezésre és jelentette, hogy az amerikai segélyezési akció négy irányban fog érvényesülni. Elsősorban a nyomorúságban tengődő és a végső pusztulás veszélyének kitett szerencsétlen zsidó hadi árvákat kívánja megmenteni. Istápolni akarja a háború nyomozóit és betegjeit és a célból felkarolja a kórház ügyeit. Gondoskodni kíván a zsidó menekültekről és lehetővé akarja tenni részükre azt, hogy hazatérhessenek. Végül a háború következtében tönkre ment existenciák felsegítésének kérdését kerüli szóba. Az amerikai bizottság emelvényben is a leggyorsabb megértést és jóindulatot tanúsította.

TISOBEOV

Három échá...

Írta: dr. Adler Illés, főrabbi.

Ezekben a gyászos napokban szent könyveinkből három olyan panaszt olvasunk, amely ezzel a szóval kezdődik: *éché*. Három próféta kezdte Izrael sorsa fellett való kesergését ezzel a szóval. Az első Mózes volt, a második Jezsajás, a harmadik Jeremiás.

Mózes így szól:

— Hogyan bírlak én magam elviselni benneteket?

Jezsajás így:

— Hogyan lett paráznává e hűséges város?

Jeremiás pedig ekként siránkozik:

— Hogyan ül elhagyatva a népes Jeruzsálem?

Ebben a három panaszban bennefoglaltatnak mind azok a panaszok, amelyek Izrael ellen a történelem különböző korszakaiban felmerültek. Bennök foglaltatik a mi egész tragédiánk, mind az, ami eddig juttatta Izraelt.

Mózes panasz: a próféta panasz, amelynek népe nem tiszteli a tekintélyt, nem türelmes, s nem összetartó. Az ő idejében az adott panaszra okot, hogy az egyes ember nem ütötte meg azt az erkölcsi mértéket, amelyet Mózes megkívánt tőle. Mózes csodálatosan nagy ember, nagy lélek volt, de nagyságát ő nem isteni származásának köszönhette, nem annak, hogy ő az égből szállt alá. Nem ezért haladta meg a földi mértéket. Mózes a népből eredt, e világból való ember volt, de olyan magasrendű lelki tulajdonságokkal felruházott ember, hogy lény, egyénisége tulmagasodott a többi halandón, egyre nőtt, növekedett, szinte azt lehetne mondani: belenőtt az égbe. Ő a zsidókat olyanná akarta nevelni, amilyené ő maga lett. Tudta, hogy a lelki nagyság felé vezető út: az eszményekért, az ideálokért való lelkesedés és a jószág útja. S népe számára is ezt az utat jelölte ki. De a zsidók nem követték őt mindenkor ezen az uton. Nem fejlődtek olyanná, amilyeneknek mesterük akarta. Letértek a kijelölt útról, az eszmények útjáról, az aranyborjunak hódoltak, a pénznek, amelyre mint eszközre — jó cselekedetek eszközére — szükség van ugyan, amelynek szerzése azonban életcél nem lehet. Nem fogtak össze, nem tartottak össze Izrael fiai, nem tisztelték vezérüket, aki nem birt ezzel a szervezeten néppel, amelynek minden egyede a saját feje után indult...

Az e fölött való elkeseredésből fakadt az első échá...

A második már nem az egyes embereket vádolja, nem az egyes zsidókat, de a családokat, a közösségeket. Hűtlenséggel vádolja őket. Azzal, hogy hűtlenné lettek ahhoz a hivatáshoz, amelyet Maga az Örökkévaló szánt nekik, amikor kiválasztotta Izraelt minden népek közül.

Ekkor így szól az Ur:

— Kiválasztottalak benneteket minden népek közül, de nem azért, mintha ti lennétek a népek közül a legjobbak, a legerősebb, a legszámosabb.

Hízen Izrael nem a legnagyobb volt, de a legkisebb, nem a legerősebb, de a leggyengébb s nem a legszámosabb, de maroknyi. Az Ur mégis őt választotta ki, mert hiszen az a hivatás, amelyet Izraelnek szánt, nem állott összefüggésben a nép számosságával.

A fa nagy, de a gyümölcs kicsi. A test nagy, de legértékesebb részei, legfontosabb középponti szervei: az agy, a szív: kicsinyek. Az Örökkévaló azt a szerepet szánta a zsidóságnak, hogy a zsidóság legyen: a népek agya, a népek szíve.

Jezsajás azt panaszolja föl, hogy nem lettünk azaz. Nem lettünk azaz, mert a családok, a közösségek (közösségek) hűtlenné lettek hivatásukhoz, viszálykodtak egymással s nem afelé törekedtek, hogy Izrael összesége a világ szíve legyen, s a világ agya: tanítómestere, de szétforgácsolták erejüket az egymás ellen s anyagi javakért való küzdelemben.

A panaszt, harmadiknak Jeremiás ismétli el. De amíg Mózes az egyes zsidók, Jezsajás a zsidó közösségek, hitközösségek, család ellen panaszodik, Jeremiás a zsidó nép ellen, a zsidóság összesége ellen, amely — imel — el is árult, mert el kellett árulnia azon az uton való jártában, amelyre lépett.

A népek hárfája kell, hogy legyen Izrael. Az Ur újával egyben megteremtette a hárfát, úgy kellene, hogy e hurok ma is azt az örök, nagy melódiát zengjék, amely egykor az Ő keze érintése nyomán fakadt. S ezt a melódiát beleénekeljék a népek szívébe.

De az isteni dal elhalt a hárfán...

Ha elmerengek a zsidóság helyzetén, fájdalmasan ébredek tudatára annak, hogy az échá panasz ma is időszerű. Mind a háromé. A zsidókból, fájdalom, hiányzik az, amivel ellenségeink vádolnak, hiányzik az összetartás, a szolidaritás érzése. Az egyén nem tör az eszmények magaslata felé, nem tökéletesíti, nem mivel magát s felmorzsolódik az aranyért való küzdelemben. Minden zsidónak olyan tűndöklő tisztaságú életet kellene élni, hogy ellenségeink is meghajoljanak erkölcsünk makulátlansága előtt. Ezzel szemben vétke zsidó is akad, nem egy. s az egyes zsidó vétkeért a zsidóság összeségét teszik felelőssé. A közösségek élete is bensőségesebb kellene, hogy legyen. A családi körből kivész az eszményi gondolkodás. A szülők tekintélye, különösen ott, ahol a gyermekek keresnek, vagy éppen ők a háztartás oszlopai, meginog, elhanyaglik. Ó, hány hitem panaszolja föl, hogy gyermeke nem engedi a szent hagyományok követését, a szombat megtartását, a templomok látogatását. Pedig épp e súlyos időkben nem járhat végzetes következmények nélkül a szülői tekintély leromlása és éppen a vallásos élet, a templomok, az iskolák, az irgalom házainak látogatása az, ami vissza vezetheti Izraelt az eszmények útjára.

És még egy. A Biblia.

A Bibliához való visszatérés.

Amikor a Koránt megkapta a nép, egy arab bölcs így kiáltott föl:

— Égessetek el minden könyvet, mert minden, amit tudni érdemes, benne van e könyvben.

Mi tudjuk, hogy a Koránt honnan meritették s ahonnan meritették, ott, a Bibliában, valóban benne van a tudás teljessége. És minden érzés is. Az őszinteség, az összetartás, a honszeretet, a tekintélytiszteltet, a hűség, a családi érzés, minden. Minden, ami a rombadőlt világ ujjaépítéséhez szükséges.

Térjünk vissza a Bibliához. Ha visszatértünk, megvalósul az ige, amellyel az elmúlt gyászszombat sirámai befejezést nyertek:

— Ciont a törvények váltják meg s a megtérőket a jószág.

A törvény és a jószág, ez a kettő váltja meg Izraelt. Ezt a kettőt, mint két frigyábrát, emeljük magasra s a törvény s a jószág lángoszlopai vezessék a magyar zsidóságot tovább, a történelem útján.

Szabvány és az általános iskolákban szombati tanítást biztosító tanítók. Magántanulók számára szombati tankönyvem. Képek készítése olcsón vállalom. Művésztanítványok. Cím: Dr. Adler Illés. Kézirat-írást írok.

„Mindjárt a pénzzel kellett volna kezdeni“

Szombaton szokatlan élénkség tette változalossá a Markó-utcai törvényszéki épületet. A magyar zsidóság utolsó évek alatti történelmének két fontos epizódja került bíróság elé. A földszinten Héjjas Iván állt a járás-bíróság előtt: bagatellügyek hatósága előtt mint Istennya. Az esküdtzéki teremben a Landau-ügy harmadik tárgyalási napja. A bejárat előtt rendőrök, a földszinten Tóth bíró szobája előtt egy rendőrszakasz, fenn is csomó rendőr az ajtó előtt és a karzaton. Az igazságot is karhatalommal kell szolgáltatni a rendkívüli vádlottaknak. Szemben, a törvényszék palotájával az uttest és a gyalogjáró sűrűn megtelt öregasszonyokkal és diákformájú legényekkel. Ezek a „hivek“. Az asszonyoknak választás előtt „öntudatos polgárság“, a sihedereknek „tüntetések“ alkalmával „ifjuság“, a tüntetések után „felelőtlen fiatalok“ a neve. Ezuttal ők voltak azok, akik az éljenzést és az ovációt szolgáltatták.

— *Ugy éljenzték és hintették a virágot!* — meséli lelkendezve egy fiatal leány egy férfinak, mikor belépünk a rendőrkordonon át az épületbe. Rájuk nézünk, erre hirtelen elhallgatnak és gyanakodva mélyeszlik rájuk a tekintetüket.

A Landau-tárgyalásra személyazonossági igazolványra adják ki a jegyet. Az ajtó előtt a jegy mellé újra elkérlik a legitimációt. Benn a karzaton a rendőrök szigorúan eligazítanak mindenkit. Nem szabad a rácson kívül, vagy a feljárón megállni. Az emeleti páholyok is zsúfolva vannak. A karzatokon sok a jogász és sok a zsidóformájú férfi. Nem a káröröm érzése hozta őket ide. Valamennyi Sipos Kamilló borzalmas és cinikus vallomásának a hatása alatt jött el. Mindenki látni akarta: hogyan festenek csendes formájukban azok a vérengző és hetvenkedő legények, akik még az igazságszolgáltatás csarnokában is szidalmazták, gunyolják a zsidóságot. Ott ülnek mind a hatan, szuronyos örök között. Gonosz, gyűrött külsejű férfiak között, néhány intranzigens siheder. A törvényszék Landau Béla dr.-t hallgatja ki. Csendesen, nyugodtan, egyszerű szavakkal mondja el a maga szerepét és mindazt, amit tud. Az igazság elmondásához kevés szó kell. A vádlottak sem tudnak belekötni semmibe. Becker kiigazítja: nem nyolc óráig várakoztak a miniszteriumban, legfeljebb hatig. Dóbé folyton „előterjesztéseket“ tesz, jogi fejtegetésekkel próbálja mellékvágányra terelni az ügyet. Ugy beszél, mint egy igazi borbély, aki össze-vissza keveri azokat a műszavakat, melyeket beretválkozás közben elkap a vendégektől. Sipos egykedvűen ül s mikor az ügyvédek arról vitatkoznak, hogy megeskethető-e Landau: gépiesen hátranyújtja a perrendtartást, melyet magával hozott.

Landau doktor precízen beszél. Percnyi pontossággal tud mindenről beszámolni. Ő nem látta a véres eseményeket. Neki már csak a nadrágtartónak azt a darabját mutatták meg, melyet „szerencsének“ levágtak az öreg Landau akasztózsinegéről. Landau Béla előadásában számok szerepelnek. „Háromszázezer koronát kértek... csak huszonháromezret tudtam adni...“ azt mondták: kár volt Rupertnek beleavatkoznia: mindjárt a pénzzel kellett volna kezdeni...“ Aztán egy-egy szó hangzik ki az előadásból: *autó, soffőr, laktanya, miniszterium, Margit-körut...*

— Hat óráig voltunk aznap Sréter ke... kegyelmes urnál — mondja dadogva Becker, csunya, görbe vonalú ember, aki folyton lóbázza a lábát, ha ül és összecsukott ujjakkal gesztikulál, ha beszél. Ő volt a „zsidó“, mikor előkabarézták az öreg Landaunak, hogyan pofozzák a zsidókat...

Ez a vallomás „tízta“ volt. Nem volt benne deres,

tüzes csóva, lápisz, homokzsák, vérömlés, gutaütés, tüzéségi hajtóostor, megtaposás, fajvesztés és akasztás, mint a Sipos Kamilló vallomásában. Mégis borzalmas volt. Valahogy úgy éreztük, hogy az autó, G-osztály, laktanya, miniszterium és az a sok magasrangú funkcionárius, amelyről szó volt, a konszolidáció jelképei: sokkal rettenetesebbé tették ezt a vallomást, mint a legborzongatóbb inkvizíció leírása. Mert ez a miliő: a hatóságok palotái, a kormányzás egyik épülete, az autó nagyon elszomorító kerete voltak annak a bűnténynek, melyhez — valljuk meg — sokkal stilszerűbben illt az orgoványi erdő, a tolvajosi homokbuckák. A köz pénzéből és a köz érdekében emelt épületek nagyon sokat veszítettek vele, hogy összeköttetésbe kerültek egy olyan zsarolási manőverrel, amely után percent járt a tetteseknek. A gazságban is kötelezők a stílus szabályai és a frakk is elveszíti a tekintélyét, ha a betörő ölti fel, amikor kasszafurásra indul...

A zsidó martyrológia gyászos lapjaira került kedden Landau Adolf, akinek megkínzása és a képzeletet is megborzasztó rettenetes halála percekig megdermesztette a főtárgyalási terem hallgatóságát. Az utóbbi évek borzalmainak vérfagyasztó mélységeibe nyújtott bepillantást Landau Elemér vallomása. A betű letompít minden tragédiát és Landau Adolf esete is krónikaszerűvé lesz majd, mint a wormsi, fürthi, nürnbergi, prágai, galíciai és oroszországi zsidók tenger szenvedése, mint a spanyol máglyák velőtrázó sikolyai. Hangtalanná és színtelenné fog fakulni, amint már most is bírósági üggyé lett, amelyen megszáradt minden vér s amely mellől már elhaltak a sikongások és a sóhajos hörgések. Kedden, néhány percre feltört Landau Adolf sirja, láttuk a vért és hallottuk az inkvizíció borzalmas hangzavarát. És ebben a pillanatban, mintha a rezonancia törvényénél fogva megszólaltak volna, újra hallottuk a dunántúli, orgoványi, budapesti vértanúk hangját is, a többi „öngyilkosokét“: a fegyverneki orvosét, azokét, akik az emeletről ugrottak le és akik a Dunába vetették magukat. A látomány egy pillanatig tartott. Amint eltűnt, már csak Sipos Kamilló kacaja hallatszott és a háttérből az izgatás lármája szűrődött be az utcákról, amely még mindig nem akar elhallgatni és amely még a Landau Adolf középkori kinszenvedéseiben is keres és talál izgató anyagot a félrevezetett és lelkileg agyonsanyargatott szerencsétlen tömegek számára.

A nemzetgyűlés szerda esti ülésén három interpelláció foglalkozott Héjjas Iván letartóztatásával, Hébelt Ede az internálásról beszélt, Kiss Menyhért megfenyegette a mintázterelnöket, hogy az ébredők rossz néven fogják venni, hogy a kecskeméti küldöttséget olyan gorombán fogadta, Saly Endre pedig a drágaságról interpellált. El lehet mondani, hogy néhány óra alatt a magyar közélet minden sebéit felngitották. Egyetlen szónoka volt ennek a délutáni ülésnek, aki egy szebb, jobb világ szférájából szállt alá, mintha London, vagy Chicagót képviselné a magyar nemzetgyűlésen. Szentpál István volt, aki a nehéz, legsúlyosabb ipar perspektíváiról, a külfölddel kötendő kereskedelmi szerződésekről beszélt a közgazdaságtan precíz, tudományos nyelvén. Szép volt. Önfeladten hallgattuk. Megfeledeztünk mindenről, amit rut és gonosz. Szentpál István is megfeledekezett a magyar élet minden bajáról. Megfeledekezett róla, hogy nálunk a zsidó diákok kizárták az egyetemről, megfeledekezett róla, hogy a Miskolcot és nem New-Yorkot képviseli a nemzetgyűlésen, legfőképpen pedig arról feledekezett meg, hogy a miskolci zsidóknak megígérte, hogy ő fogja megindítani az akadémia nemzetgyűlési elnökségére. Még egyről megfeledekezett. Arról, hogy a Heinrich-párt tulajdonképpen „ellenzéki“ párt. Feledekezésében elfogadta az indemnitást. Ugy kell a miskolci zsidóknak...

Hova illetékes a zsidó mártír?

Olysi Gabányi János ezredes szerkesztésében ötöd-félszáz oldalas hatalmas kötet jelent meg. „Mártírjaink” címmel a forradalom áldozatairól. Pontosabban: az öszirózsás és a vörös forradalmak vértanúiról. A függelékben levő névjegyzék, több-kevesebb pontossággal megemlíti a zsidóvallású vértanúkat is, de a kötetben, amely színes leírásokban ismerteti a forradalmárok garázdálkodásait: a zsidó mártirokról igen szűkszavuan esik megemlítés. Külön cikket csak Sugár Miklós kapott. A szolnoki zsidók hősi tevékenységének a leírását, Engel Sándor dr. megrendítő tragédiáját elfelejtette megírni a krónikás, Welt Ignácra is csak a névjegyzék szól, a miskolci, derecskei ellenforradalom zsidó vértanúiról, Löwy hadnagyról még említés sincs, a hódmezővásárhelyiek pedig a szövegben szerepelnek ugyan, a névjegyzékből ellenben kimaradtak. Az „élő mártírok” fejezetéből egészen hiányzik a budapesti és vidéki zsidók meghurcolása és megkínzása... A könyvben azért sokszor szerepel ez a szó: zsidó. A vészbírák neve mellől ritkán hagyják el ezt a megjelölést a vértanúk, akik „saját eladásukban” nemcsak a maguk tragédiáját adják át az örökkévalóságnak, hanem történelmet is próbálnak csinálni, a mai kurzus szellemében.

A zsidók közül is kiválik ebben a könyvben Madarász Adorján főszolgabíró, aki az abonyi áldozatoknak szentelt leírásában Szamuelyt egyszerűen „vörös zsidó-fenevad”-nak, a pribékjét pedig „zsidó hóhérrak” nevezi. A kitűnő főszolgabíró ezt a történelmi szempontját azután átvitte a gyakorlati élet terére is. Az abonyiaknak ugyanis volt egy zsidó mártírja is: Spiller Aladár moztulajdonos. Mikor az abonyi ellenforradalom kiűzt, ugyanakkor tört ki az ellenforradalom Szolnokon is. A két ellenforradalom ugyanannak az eseménynek a következménye volt. A vörösök ugyanis május 2-án a közeledő románok elől Ceglédig futottak vissza. Spiller Aladár véletlenül Szolnokon tartózkodott és elfelejtett illetőségi helyére visszasietni. Ugy vélte, hogy az országnak mindég: hol ragadja meg a fegyvert a vörös uralom ellen. Ő tehát beállt a szolnoki ellenforradalmi gárdába. A vörösök visszatérése után aztán halállal bünhődött a hazafiságáért és május 6-án Szolnokon agyonlőtték.

Az anyakönyvi törvény értelmében Szolnokon is könyvelték el a keresztény erkölcs mártírjának. A kurzus első hónapjaiban azonban Abonyban vették el az özvegyétől a moziáját, mely az egyedüli megélhetési forrása volt. A két város tehát megosztotta egymás között azt a feladatot, hogyan kell az ellenforradalmi zsidó vértanút, halála után, megjutalmazni. Spiller Aladáról Szolnokon lett keresztény mártír, a feleségéből pedig Abonyban üldözött zsidó. Az egész ügyből nem is lett volna tovább semmi komplikáció, ha Abonyban nem állítottak volna emléket az ellenforradalmi áldozatoknak. Ez az emléktábla indította meg az illetékeségi vitát a zsidó vértanú körül. Az abonyi hitközség ugyanis azon a nézeten volt, hogy neki is lévén vértanúja, a zsidó mártír neve is megőrizendő az emléktáblán és a leleplezési ünnepélyen az abonyi zsidóságnak is helye van. Ezt szerényen és illő formák között be is jelentette. Madarász főszolgabíró azonban más véleményen volt. A kérelem első részére azt válaszolta: Spiller Aladár emlékének megőrzése egyedül Szolnok város joga és kötelessége. Az abonyi Spiller Aladár tehát a saját járási hatósága nem ismerte el abonyiak. A másik kérésre pedig egyszerűen azt felelte a kurzus főszolgabírójára, hogy az emlékmű leleplezése a keresztény erkölcs ünnepévé lépén, arra a zsidó hitközségnek meghívó nem jár.

Igy intézte el Madarász Adorján főszolgabíró a zsidó vértanú ügyét, akit a keresztény erkölcs mártírjának könyvelték el, mert zsidó léte fegyvert fogott és meghalt a magyar nemzeti gondolatért.

Románok a zsidó hitközség épületében

Sándor Pál, aki meggyőző érvekkel utasította vissza azokat a demagóg vádaskodásokat, amelyek arról szóltak, hogy a zsidók készítették elő a háborút, és hogy a zsidók destruktív aknamunkájának következménye, hogy a vérzivatarból mi kerültünk ki vesztesként, tisztázta azt, hogy a zsidóknak semmiféle bűnös szerepük nem volt sem a háboruban, sem a forradalmak idején. Követelte a hősi halottak pontos statisztikájának elkészítését is, hogy tisztán lássuk a zsidók véráldozatát. Három esztendő óta átlátszó céllal hangoztatják azok a bizonyos körök, hogy a zsidóságnak része van a románvezetésben és a pesti zsidók voltak azok, kik a románokkal a megszállás idején barátkoztak és dorbézoltak. Az orgoványi pör tárgyalásán derült ki, hogy voltak, akik zsidó vért ontottak azért, mert ezeket a vádaskodásokat elhitték. Sándor Pál a nemzetgyűlés egyik ülésén férfias bátorsággal vetette fel a kérdést, ki bűnös a román megszállásért és kik azok, akik a románokat tejben, vajban fürösztötték. Mi tudjuk, hogy a románok mindig ellenségüknek tekintették a zsidót, Romániában mindig csak megtértek voltak a zsidók. Amikor betörték Magyarországra, a fogarasi zsidó temetőt bestiális kegyetlenséggel dulták fel. Három esztendő óta a magyar zsidóságnak kettősen kell szenvedni a megszálló román hatóságoktól: mint magyaroknak és mint zsidóknak. Sándor Pál felszólította a kormányt, hogy vizsgálja meg e szomorú idők történetét. Mi, akik itt élünk és itt szenvedtünk azokban az izgalmaktól tulfutott napokban, emlékezünk arra, hogy Klein Elek volt az, aki e tragikus napokban, mint a budapesti zsidó ifjuság egyik vezére összegyűjtötte azokat a zsidó ifjakat, akiknek személyéhez sem a háború, sem a forradalmak, sem a megszállás ideje alatt makula nem tapadt, akik mindenkor hazafias és nemzeti érzelmeikről tettek tanúságot. Összegyűjtötte őket azzal a céllal, hogy méltóan vegyék fel a küzdelmet a vádaskodó jelszavakkal, amelyekkel felekezettünket illették. Klein Elek a románok és zsidók „barátkozásáról” ezeket mondotta el az Egyenlőség munkatársának:

— A kommün bukása után a zsidó ifjak, akiknek hazafias érzületéhez szó sem férhetett, megalakították a Magyar Zsidók Országos Szövetségét, hogy együttesen nézhessenek szembe azokkal a kitalált hamis rágalmakkal, amelyekkel a zsidókat uton-utfélen illették. Egy ízben összejövetelet tartottunk az izraelita hitközség sípúcai épületében és ekkor történt, hogy a románokhoz egy feljelentés érkezett, amelyben az állt, hogy mi kommunista értekezletet tartunk. Erre a románok megjelentek a hitközség épületében, letartóztatták az ott lévő zsidó ifjakat azzal, hogy románellenes akciókat kezdeményeznek. A letartóztatás alatt több ifjut brutális módon bántalmaztak. Minthogy senkinél fegyvert nem találtak s bebizonyosodott, hogy a vádak alaptalanok, néhány nap múlva a letartóztatottakat szabadon engedték. Ezt követő napon a zsidó tanítók tartottak itt tanítói értekezletet s a románok most újra megszállták a hitközség épületét, az ártatlan tanítókat letartóztatták s ismét csak brutális bántalmazások árán engedték el őket.

— A románok a hitközség épületét állandóan figyelemmel tartották, semmiféle összejövetelet nem lehetett tartani, házkutatást tartottak és fegyvereket kerestek állandóan. Folyton attól féltek, hogy a hitközségben románellenes működést fejtenek ki a zsidók.

Lyoni septymek, angol gyapjuszövetek, francia granadinek és batistok fel-

◆ ◆ illés szék árak mellett. ◆ ◆

Szöllősi és Kálmán

sejtem- és szövetruházásban,

Budapest, III., Hajós utca 15. (5415-a. szék)

A numerus clausus számüzöttjei

I.

A magyar ifjaknak volt egy csoportja, mely dolgozott, mint a többi, tanult, mint a többi és álmódzva szölte terveit. Egyik orvos akart lenni, hogy embereket gyógyítson, a másik gépészmérnök, hogy új erő- és munkagépeket találjon fel, a harmadik vegyész, hogy az anyag megismerésén és felhasználásán dolgozzék és kutasson. Mind olyan pályát választottak, ahol sokkal többet használhatnak az emberiség haladásának és nemzetük megbecsülésének, mint saját maguknak. A tudományt és a fejlődést akarták szolgálni. Mikor megbírtak a matematikával, meg a latinnal, meg az ábrázoló mértannal, amikor kikerültek a középiskolából és meg akarták kezdeni álmaik valóráváltását, a tudomány kapui előtt váratlan meglepetés érte őket. A magyar ifjak másik csoportja. Ez a csoport lelki kényszerből testi kényszerszerűen alkalmazott és amugy kurtán-furcsán magyarázatra kezdett. A magyarázók különös dolgokat magyaráltak. Elmagyarázták, hogy ők a faj és most fajvédelemről van szó. Csakis ők, a botosok most a faj. Ez a faj pedig betegnek és szenvedőnek érzi magát. Szenvednek, ők a botosok, a másinak, a bottalanok elnyomása, üldözés és rontó szupremáciája alatt. Ők pedig, a bottal ajtónállók meg akarnak gyógyulni, egészségesek akarnak lenni, ami nem megy másként, csak ha a velük versenyző, őket szellemi téren fenyegetően veszélyeztető, sőt talán elnyomó bottalanok kívül maradnak a tudás kapuján. A bottalan ifjak elmosolyodtak a furcsa beszéden, de aztán a botok argumentálására hazatértek és elgondolkodtak. Következtek lázasan átvirrasztott éjszakák, reményteljes várakozások, kétkedő önmarcangolások, váltakozó remény és reménytelenség, számvetés és végül a megérett elhatározás. A bottalan ifjak csoportja, engedve a testi kényszernek, elhatározta, hogy nem áll a botosok különös módszerű gyógyulásának útjában. Botot vettek a kezükbe, de gömbösbót helyett vándorbotot. Így taszították ifjabb társaikat kétségbeesésbe és így lettek földönfutóvá ezren és ezren, diákok, magyarok, zsidó ifjak, munkás harcosai a jövő tudományának. Elindultak a szélrózsa minden irányába, Bécsbe, Prágába, Brünnebe, Berlinbe, Milanoba, Párisba és sok más városba.

Elindultunk mi is és Brünnebe jutottunk. Három év áll mögöttünk és sorainkkal most eljöttünk beszámolni és kérésünket előadni. A Brünnebe került magyar zsidó diákság nagy része a német műegyetemen tanul, de vannak sokan, akik kényszerűségből a cseh tudományegyetem és műegyetem hallgatói. Számunk állandóan növekedett és jelenleg 1200 körül mozog. A tanári kar elcsodálkozott a budapesti fajgyógyító recepten és a dolgozni vágyó diákok felvétele elé részükről nem gördült akadály. Csoda is történt. A német diákság sem, sőt a cseh diákság sem fogadta féltékenységgel vagy gyűlölettel az idegen nyelvű és fajú jövevényeket. A rajzasztalok, a laboratórium és a klinikai férőhelyek szűken voltak, de a tapasztalat bebizonyította, hogy ketten, hárman is tudtak egy helyen egymás mellett dolgozni, mert akartak és mert elismerték, hogy a munka joga mindenkié. Az idegen nyelvet törtük, de lassanként beleszoktunk az új körülményekbe és a szorgalom, tudás és sok helyütt a tehetség meghozta gyümölcsét. Vizsga vizsgát követett és mindig több és több orvos hagyta el a főiskolákat. A brünne német műegyetemet már kb. 500 magyarajku zsidó mérnök hagyta el. A szellemi téren tehát megállottuk a sarat. Többbizben nyilatkoztak a tanárok elismeréssel vándorbotos csapatunk előmeneteléről és ezzel kapcsolatosan bőven jutott elismerés a mögöttünk levő magyar középiskoláknak is. Kitüntetéses szigorlatok gyakran fordultak elő. Az építészeti egyik tanára közülünk választotta az egyik asszisztensét. A vegyészek közül négyen végeztek jelentősebb tudományos kutató munkát, melyeket a német szakfolyóiratok már közöltek is. Pl. a következő tárgyakról: a különböző naphatolok tautomeriájáról; a thiosulfat, cyankáli és tetrathionát reakciójáról és egymásmelletti meghatározásáról; a kóballt és nikkel újfajta elválasztásáról és a nikkel titrimetrius megállapításáról; a kámmuszavakról stb. Ez annál inkább méltánylandó, mert tudományos munkára főiskolai tanulmányok alatt csak a tanár meghívására nyílik alkalom. Ennyit a szellemi térről. A tanuláshoz ma, hajnos, az akarat, tehetség és a

tanszabadság által nyújtott lehetőségen kívül még egy fontos tényező kell: a pénz. A legtöbb diák már anyagi gondokkal érkezett ki. A gondok és a megélhetési nehézségek napról napra nőttek. A cseh valuta az egekig szökött fel, a kereseti viszonyok rosszabbodtak. Óraadásra alig volt alkalom. Sokan nevelőnek mentek, mások rajzoltak, voltak akik moziban zongoráztak és kávéházban hegedültek, hogy az ennivalót és a vizsgadíjakat megfizethessék. Volt, aki portrékat rajzolt és aki mulatságokra termeket dekorált, kosztümöket tervezett. A nyomor találékonnyá teszi az embert. Nyomor pedig volt. Csikorgó hideg, nedves szél, petróleum-lámpás, fagyott ujjak, korgó gyomor, télikabátban töltött esték a fűtellen szobában. De nem szükséges itt nyomort ecsetelni, sem regénybeillő részleteket ideírni, mert aki töltött már télen napokat fűtellen szobában, irt és rajzolt már meggéberedett, fagyott ujjakkal, járt már esőben lyukas cipővel és rongyos ruhában és aki élt már napokig csak kenyéren és vizen, az tudni fogja mit szenvedtek azok, akiket kiválasztott közülünk a sors. Ebben a hangulatban megváltásként hatottak a könyvtárak fűtött olvasótermei és a népkonyhák és menzán kapott ebédek. De este becsukódtak a segítő kapuk és újabb szomorúság következett. A küzdelmet nem adtuk fel és segítséget is találtunk. Segítség nélkül már régen elestünk volna a küzdelemben. Jött a Joint Distribution Committee, de rövidesen beszüntette segélyeit, majd jött a diákszegélyző Menorah-Comitte, mely rendelkezési alapját nagyrészt amerikai diákoktól kapta, akik önfeláldozással hetenként egy ebédjükről mondtak le az európai társaik javára. Segített bennünket a csehországi és szlovénzkői zsidóság is. Nekik köszönhetjük, hogy a tekintélyes számú szegény diák bár nyomorogva, de mégis folytathatta tanulmányait. Mindezek a segítőforrások beszüntették vagy fokozatosan beszüntetik a támogatást és most a legszomorúbb kilátásokkal indulunk az új tanévnek.

A testi szenvedés, a nyomor és a sorainkat kikezdő tüdővész nem arra indít bennünket, hogy vádlólag emeljük tekintetünket a tudomány hóhéraitra. Most, amikor a forradalmak alatt beiratkozva volt diákok utolsó évfolyama is elkészült már tanulmányaival és kizárólag a fiatalabbak szenvednek a numerus clausus, szegény hazánk kulturájának a külföld ítélte szerint szégyenfeltá alatt, amikor ennek megszüntetését szüklátóköri, tyukketrecen és disznóólón üldölgő gyűlölködő férfiak lehetetlenné teszik, akkor nem tetemre hívni jövőnk rongyos ruhában és gazdag tudással, hanem kérni. Kérjük hittestvéreinket, segítsenek bennünket, adjanak tehetségük szerint. (Adományokat közvetít az Egyenlőség és a Központi Zsidó Diákbizottság.) Tegyük lehetővé, hogy álmódzó kis zsidó diákból a tudomány és a kultúra megizmosodott harcosa legyen.

AUER LÁSZLÓ,

a brünne műegyetem hallgatója.

II.

Ardai Sámuel jegyző a Felvidékről Csonkamagyarországra menekült, mert magyarsága tiltakozott ellene, hogy a csehek egyetlen pillanatig is szolgálja. Magával hozta két fiát. Jenő fia leérettségizett és azután jelentkezett a budapesti egyetem orvosi fakultásán felvételre. A menekült köztisztviselő fiát nem találták elég megbízhatónak és felvételi kérvényét a numerus clausus szent nevében visszautasították. Arday Jenő nem csüggedett el, vonatra ült, hogy elmenjen Csehországba és folytassa tanulmányait. Amikor a vonat elhagyta Miskolcot, felelőtlen elemek jelentek meg a kocsiban és igazoltatták az utasokat. Arday Jenőtől megkérdezték, hogy minek megy Csehországba. Azt felelte, hogy az egyetemre megy Prágába.

— Tehát zsidó! — szólta a felelőtlen.

Az ifju megmondta, hogy zsidó és kénytelen Prágába menni, mert Pesten nem vették fel az egyetemre. Erre le szállították a vonatról, agyba-főbe verték és elzárták. Három napig tartották fogságban, minden nap megverték. Végre a harmadik napon sikerült neki megszöknie és átlépnie a határon. A magyar felelőtlenekről kapott utazalóját elfelejtette, a prágai egyetemen két fél évet lehallgatott és azután vándorbotjával továbbment. Kiment Amerikába, ahol

youngstowni főiskolának lett hallgatója. A magyar zsidó ifjú olyan derekas magatartást tanúsított a főiskolán, hogy tanárai megkérték, tartson előadásokat Magyarországról. Arday Jenő előadásokat tartott, tanult és közben, hogy megéljen, hegedüleckéket adott. Most a tanév végén letette vizsgáit, és hogy jó eredménnyel végezte a főiskolát, annak bizonyosságául szolgálhat, hogy a youngstowni egyetem vezetője magyar hallgatója édesapjához is elismerő sorokat intézett. Levele így hangzik:

My dear Mr. Arday!

I want to extend to you my congratulations on the splendid scholarship rekord of the last semester made by Eugene.

I am sure it is cause for gratification on your part, and I assure you the school is pleased.

Such achievements tend to elevate the standards of the school at the same time bringing honour to both school and home.

Sincerely yours E. J. Easton, Principal.

(Magyarul: Kedves Arday ur! Nem mulaszthatom el, hogy ki ne fejezzem Önnek elismerésem az utolsó szemeszterben Jenő (Eugen) fia által elért eredményhez. Biztos vagyok benne, hogy ez öröme szolgál önöknek és biztosítom, az iskola is örül ennek. *Így eredmény csak emeli az iskola hírnevét és becsületére válik mindkettőnknek: az iskolának és a szülőknek.* Öszinte hívők E. J. Easton, főnök.

Igy viselkedik az, akit a magyar határon utavalóval látnak el.

A magyar zsidóság Amerikában

Történelmi vázlat.

II.

Az antiszemita izgatás miatti elkeseredésben 14 család és 8 fiatalember ki is megy Amerikába, elhatározván, hogy „amennyiben az ujonnan elvállalando kötelességeik megengedik, új hazájukban is a magyar nyelvet s nemzetiséget magok közt szorgalmasan terjesztendik, de a bekövetkezett függetlenségi harc véget vet a további kivándorlásnak s a kivándorlási társaság nem utra kelésre, hanem a tótok és horvátok elleni harcra szólítja a zsidókat és a kivándorló társaság helyisége nem az Amerikába szándékozók, hanem az önkéntes magyar seregbe lépők jelentkezésére szolgál. (Der Ungar, 1848. 143. l. V. ö. Bernstein m. i. m. 88. l.)

Miként viselkedik ezzel szemben az amerikai magyar zsidóság?

Függetlenségi harcunkat megelőzőleg Amerika vajmi kevésbé ismerte hazánkat s amit tudtak is róla, — rosszul tudták. Függetlenségi harcunk kitörésekor éppen az amerikai magyar zsidóság volt az, amely nyilvános meetingekkel először terelte Amerika figyelmét hazánk felé, „erősen sürgetve a köztársaság elnökét, hogy a magyar kormány létezését elismerje“. („The Hülsemann letter.“ Webster művei, VI. k.)

Néhány magyar zsidó a függetlenségi harc hírére haza is jön s *Liebe* (Szerelmei) a komáromi védőseregben ezredesi rangig emelkedik, egy *Klein* nevű pedig, mint százados, Görgey tábornokában szolgálja hazája ügyét. (Ez a Klein különben már csak azért is nevezetese, hogy ő tanította angolra Petőfi barátját, a később Amerikába költözött s ott tragikus véget ért költőt, Kerényi Frigyes. (Szoják: A költő Kerényi Frigyes, Breznóbánya. 1909. 9. l.). A nagykanizsai származású *Damburgky* (Dannenberg) Ede előbb a 3-ik vadászvezred századosa (Közlöny: 1849. július 27. sz.), majd Kossuth amerikai ügyvivője lesz.

A newyorki magyar zsidóság nagy tömege, mint távoli szemlélője elhagyott hazája élet-halál harcának, minden módot és alkalmat megragad, hogy e harccal való együttérzésének minnél jellemzőbb kifejezését adhassa. Az április 14-iki nyilatkozat hírére, május 24-én

Shakespeare Hotelben nagy meetinget tartanak, amelyben Breisach R. L., Beecher N., Kuh L. és Kram D. indítványára elhatározzák, hogy egy zászlót küldenek haza „rokonszenvük jeléül“, és hogy az Egyesült Államok elnökéhez azon kérelemmel fordulnak, hogy diplomáciai képviselőt nevezzen ki Magyarország szabad és független kormányához, mely szerencsésnek érezné magát az Egyesült-Államokkal kereskedelmi szerződésre lépni és a fumei kikötőt az amerikai hajóknak megnyitni. (New-York Tribune. 1849. május 28. sz.)

Később, május 30-án, egy újabb meetinget tartanak, melyben elhatározzák, hogy egy rendes követ helyett meg volnának elégedve egyelőre egy diplomáciai ügyvivő kinevezésével. (U. o. május 31. sz.)

A meeting elnöke, Breisach, a saját nevében is írt az elnökhöz s tudatta vele honfitársai kérelmét. Erre a memorandumra Breisach 1849. június 25-iki kelettel választ kapott, melyben tudósítja a külügyi hivatal, hogy W. A. Dudley Mann személyében az Egyesült Államok elküldötte diplomáciai képviselőjét Magyarországra, a megfelelő utasításokkal. A bekövetkezett események folytán Dudley Mann ugyan már csak forró részvétel jelenthette a leigázott magyar haza ravatalánál, annyit tény azonban, hogy Amerika főntartás nélkül ismerte volna el a független Magyarországot, ha sikerült volna oly de facto kormányt létrehoznia, amely „elégő állandó alapokon nyugszik“. (Taylor elnök üzenete a szenátushoz. 1850. márc. 22.). Ez a szándék pedig legfőként a korabeli amerikai magyar zsidóság érdeme.

A függetlenségi harcunk bukásával bekövetkezett politikai emigráció tragikus sorsa osztatlan részvétre talál az amerikai magyar zsidóságnál, amely az Ujházy László vezetése alatt érkezett emigránsok első csapatának Amerikába érkezésekor, ezek üdvözlésére nemcsak testületileg megjelent, de legfőként buzgólkodott aziránt, hogy egy nagy segélyző bizottság alakuljon, amely az emigránsok anyagi gyámolítását eszközölhesse.

Az amerikai viszonyokkal ismeretlen emigránsok szervezkedését is egy korábban kivándorolt magyar zsidó, Freund F. szorgalmazza, aki lelkes áldozatkész-séggel megalakítja 1852-ben az első amerikai magyar együletet, a newyorki „Magyar Betegápoló Egyület“-et, mely céljául tűzte ki „menekült hazánkfiainak szükség és betegség esetén segélyezni.“

A hontalanná vált magyar szabadságharcosok között egész sereg zsidó nevével találkozunk, akik Amerikában derekas munkával járultak a magyar név megbecsültetéséhez.

Bátori Ignác főhadnagy, Biernstill Mór honv., Binder szds., Braun Károly honv., Eisler Mór táb. orvos, Fehérhegyi Mór főhgy., Fischer Jakab honv., Glück Izidor főorvos, Gottlieb Manó honv., Gottsang ezredorvos, Grant Ignác hgy., Goldmark József főorvos, Grafel Ignác hgy., Grün Lajos őrmest., Grünwald hgy., Guttmann Dávid őrmest., Havas Adolf főhgy., Heilprin Ignác belügy. titk., Herzog Fülöp hgy., Hirsch Lipót honv., Hochholczér Hugó főhgy., Hoffmann Tivadar hgy., Holländer Tivadar hgy., Hübsch Adolf hgy., Juszt Emanuel hgy., Kékesi (Blauhorn) alezredes, Kohn Adolf honv., Knefler Frigyes hgy., Korn Fülöp szds., Königsberg Dávid őrmest., Langer Ignác törzsorvos, Majer Adolf orvos, Mandl Adolf főhgy., Miklósi Ármin hgy., Moschizsker A. főorvos, Naschitz Lajos őrmest., Oroszkó Soma hgy., Pártosi K. szds., Polacsek Rudolf hgy., Hamvasi Imre őrnagy, Sharlet Herman honv., Schlesinger Ferdinand hgy., Schwartz Samu honv., Tenner Lajos őrmest., Utasi Dávid táb. postás, Zukki A. futár azok az emigránsok, akiknek neveivel a későbbi események során is több ízben találkozunk. Rácz Rózy Károly.

Modern postiches

(Hajpótlórészek)

PIECHNIK ÉS MECHTL

IV., Váci-utca 8. sz., telefont

Telefon: 31.

Hennée-pasta

hajfestés

„A zsidó iskola: luxus”

Ebbe a regényes történetbe belejátszik a háború, a forradalom, a kurzus: a magyar zsidóság minden tragédiája. A hőse: *Boros Ármin*, a háború előtt igazgató-tanító volt Pappfalván, Máramaros megyében. Ott élt a feleségével, négy gyermekével. Lehet, hogy akkor még kevesebb is volt a gyermek, mert a legidősebb csak az ősszel lesz barmicvo. Jómódban élt a kis család, a tanítónak Bösendorfer-zongorája, hegedűje is volt, rendes butora, lakása. Elégedetten is éltek, Borosnak még ahhoz is megvolt a kedélye, hogy muzsikáljon, zenét komponáljon, verseket írjon és a gyermekekkel színelőadásokat rendezzen, melyeken a maga szerzett hazafias darabokat adták elő.

Iskola a front közelében.

Pappfalva községe Kirlibaba közelében fekszik. Mikor 1914-ben az oroszok először törtek be Magyarországra, a kis család elmenekült. Az oroszok visszavonulása után újra visszaköltöztek, de 1915-ben megint veszedelmesen közeledett az ellenség. Az igazgató újra elmenekült. Néhány hónappal később megint megkísérelték a visszatérést és ekkor Majoros felsővisói főszolgabíró előterjesztésére Borsa község megválasztotta Borost községi bírónak, külkapitányi címmel, a mi a jegyzői teendőket is jelentette. Mikor látták, hogy tovább nem maradhatnak meg, 1916-ban jelentést tett a tanfelügyelőnek és ezzel sikerült megmentenie az iskola egész felszerelését. A maga vagyonát nem óvta ilyen gondosan. A Bösendorfer-zongorát, melyet még apósától kapott, már az első betörésnél elvitték az oroszok. Később a butorát is elrabolták, úgy hogy a háromszori menekülés alatt kétszer kellett újra berendezkednie. Az elháríthatatlan veszedelem elől beljebb helyezték, Dragomirfalvára, ahol Bud János államtitkár édesapja volt az iskola igazgatója. Boros Ármin megelégedett mellette egyszerű tanítói állással és itt működött egészen a forradalom kitöréséig. A nép nagyon szerette és ő szeretettel élt hivatásának.

„A ganajturó lesz főszolgabíró...”

Az összeomlás első hulláma a zsidókat érte a kis máramarosi faluban. A fegyveresen visszatérő katonák kikergették az összes zsidókat és feldúlták a házaikat. A második támadás — és ebből mai antiszemitaink is tanulhatnak! — a köztisztviselők ellen fordult. A visszatérő bolsevisták tanaitól megfertőzött tömeg egyszerre a közigazgatás vezetői ellen fordult. „Nem úgy lesz, mint eddig volt — mondták. — Ezentúl a ganajturóból lesz főszolgabíró, tanító pedig akármelyik béresből. Elég, ha írni, olvasni tud.” A zsidók után kikergették a köztisztviselőket. A főszolgabíró, szolgabíró, jegyző és Boros tanító mentek el az első transzporttal. Felsővisón ekkor már működött egy bizottság, amely a forradalom zsidó áldozatait segítette. Néhány napig ennek a védelmében voltak Borosék, akiknek mindenüket Dragomirfalván kellett hagyniuk s csak annyit vihettek el, amit a kezükben tarthattak. Felsővisóig ugyanis nem ment vonat s csak innen vitte őket egyetlen vagon Máramarosszigetig. Szigeten az asszonyt és a gyermekeket újra vonatra ültették, Boros Ármint azonban a románok, akik közben megszállták a várost, elfogták és be akarták sorozni. Csak egy zsidó fuvaros segítségével tudott megmenekülni, Freisingernek, vagy Reisnernek hívták, aki átadta neki a fia igazolványát és így csempészte át a szorosokon. Boros mindenütt megmutatta az igazolványát, melyre egy-egy bankjegyet helyezett. Az ő zsebre tette a pénzt és az ut megnyílt előtte. Így ért 1919 januárjában — hideg tél volt — Técsőre, ahol összetalálkozott a családjával. Innen aztán egyenesen Budapestre jöttek, minden nélkül, kifosztva, kolduosan. Nem tartozik szorosan az elbeszéléshez, de meg kell említeni, hogy a dragomirfalvai magyar iskola felszerelését is Boros helyezte előzőleg biztonságba...

Budapesten legelőször a minisztériumba sietett a tanító, hogy beosztást kérjen. A menekültnek ugyanis ez jár. Itt azonban, csodálkozására arról értesült, hogy őt nem is kell beosztani, mert az 16.074/1918. VII. c. rendelet értelmében még a forradalom előtt hivatalból áthelyezték a kispesti állami iskolához. A rendelet értelmében ugyanis nem maradhatott a határszállón, mert nem tudott románul. „Lakást” is

kapott, a menekültek nyomortanyáján, a Hernád-utcai iskolában, ahol egy fülkében húzódott meg a családjával. Innen járt ki mindennap a kispesti iskolába.

„Még nagyon leng...”

A kommün után a tanítónak meg kellett éreznie, mit jelentenek az új idők. A tanfelügyelőség vezetője néhány nap múlva személyesen elment a Petőfi-utcai iskolába és Borost nem találta ott. Az igazgató sem volt az iskolában, a többi tanító sem. Az egész épületben ugyanis a románok voltak elszállásolva. Raskó tanfelügyelő mégis magához citálta és felelősségre vonta, majd az iskolagondnoksággal levelet íratott neki és a másik zsidó tanítónak, Vitorla Ignác-nak, hogy szolgálatukra nem reflektál. Boros mentegetőzött, a tanfelügyelő azonban azt felelte: „Most még nagyon leng — és a karját erősen meglóbálta. — Nem tehetek magáért semmit. Majd ha kevésbé fog lengeni — mondta, és a karját gyengédebben lóbálta — akkor jelentkezék újra.” Vizsgálatot is indított ellene. A vizsgálat nem sikerült, mert Boros menekülttársai fényes bizonyítványt adtak róla. A „lengés” azonban — Boros többszöri sürgetésére — nem akart gyengülni, ezért a naiv tanító fegyelmi vizsgálatot kért maga ellen. A kultuszminiszter ezt készséggel elrendelte, sőt vádiratot is adtak be ellene, melyben hűnéül rótták fel, hogy a kommün alatt igazolatlanul elmaradt és 1919 augusztustól 1920 áprilisig nem teljesített szolgálatot. A tanfelügyelő ezért feddésre ajánlotta, Pestmegye közigazgatási bizottságának fegyelmi bírósága azonban — mint az Egyenlőség megírta — nem fogadta el ezt az égbekiáltó vádiratot és felmentő ítéletet hozott. Végre beosztást is kapott. Helyettes lett a gödöllői zsidó iskolában. Idejárt ki minden hajnalban a saját költségén (80 korona egy utazás) mindaddig, amíg 1922 július 1-én megkapta az értesítést, hogy június 30-ával megszüntették az állását és B. listára helyezték. Közben Zombori Béla, a Hernád-utcai iskola vezetője felmondotta a lakását azon a címen, hogy Gödöllőre van beosztva és a kis fülkét csak úgy tudta megmenteni, hogy írást hozott Gödöllőről, melyben a főszolgabíró tanusította, hogy ott sincsen számára hely...

„A zsidó iskola: luxus...”

Vigasztalásul megmondták neki, hogy megmaradhat az állásában, ha a gödöllői hitközség megválasztja tanítónak. A gödöllőiek ezt örömmel meg is tették volna. Előzőleg ugyanis már megválasztották kántornak is, miután Kacsó kántor Makóra ment. Boros boldogan fel is ment a tanfelügyelőhöz és bejelentette, hogy Gödöllőn szívesen fogadják fel tanítónak. A tanfelügyelőségen egy Ottó nevű igazgató azonban egyszerre csak elkezdte kérdezni a gödöllői zsidó iskola létszámát. Itt azután bajok keletkeztek. Az állam csak olyan felekezeti iskolának ad segílyt, melynek legalább 30 tanulója van. Gödöllőn az év elején 32 növendék volt, az év végére azonban lepadt 27-re. Ebből 9 a IV-ik osztályos, úgy, hogy csak 17 marad meg a jövő évre. Az anyakönyvnek leg gondosabb átvizsgálása után is legfeljebb 22—24 gyerekre lehet számítani az őszi beiratkozásnál, elsőévesekkel együtt. Erre Ottó igazgató kijelentette:

— A zsidó iskola: luxus. A gödöllői zsidó iskolától meg fogják vonni az államsegélyt.

Államsegély nélkül azonban a gödöllői hitközség nem tud tanítót alkalmazni. Így Boros Ármin állás nélkül marad. Egyetlen privát leckéje volt, egy kávésnak a fia, akinél uzsonnát és havi 500 koronát kapott. A „lecké” most Siófokon nyaral és a hattagu család minden támasz nélkül maradt a Hernád-utcai tömegszálláson. A zsidó iskola lehet luxus, de zsidó tanítónak lenni igazán nem luxus Hallerék reneszánszában.

Dr. Ballagi Ernő.

NAPTÁR

Vasárnap, aug. 6., áb 12, hétfő 13, kedd 14, szerda 15, csüt. 16, péntek 17, szombat 18. Heti szidra: Ékev (M. V. 7 f. 12 v. — 11 f. 25 v.) Háftoro: Vájómer Cijón (Jezs. 49.14 v. — 50 f., 51 f. 3 v.). — Szombat bejövetele: 7 ó. — Kimenetele: 7 ó. 40 p. IV. Perek.

Mérő Jenő

Butorgyára, Budapest, VII., Rézsa-utca 22. sz.
Kizárólag elsőrendű butorok.

Zalaegerszeg titkaiból...

IV.

A magukra hagyott internáltak sorsánál ezerszer szomorubb azoknak a helyzete, akiknek nyomorgó családjuk várja éhezve és nélkülözve a családfentartó szabadulását. Egész sereg levél világít rá ezekre a tragédiákra. Aggódó anyák, kétségbeesett férjek, rokonok kérései. Mások iránt — így a pécsiek iránt — a városbeli zsidók szolidaritása nyilvánul meg. Minden ilyen levél egy-egy jele annak, hogy amikor bárkit is a drótsövény mögé zárnak, nemcsak egyetlen embert büntetnek vele, hanem egész családokat döntenek nyomorba, mely sokszor a pusztulásba is kerget. Ime, a kihűlt otthonok néhány tragédiája...

Sorsüldözött apa...

„Mint sorsüldözött apa és anya, kiket kenyérkeresőjüktől megfosztottak és alaptalanul internáltak és mint munkaképtelen: kénytelen vagyok jószágos Deutsch urat kérésemmel fölkeresni, hogyha szíveskednék kedves leányomom és egyéves kis ártatlan unokámon segíteni, hogy ők is kiszabaduljanak szorult helyzetükből és visszatérhessenek megtört szüleik otthonába... Könnyen megtörténhetik, hogy kis ártatlan unokám és anyja áldozatul elpusztulhatnak ezekben a rideg időkben, mert nem vagyok abban a helyzetben, hogy gyermekemet meleg ruhával, takaróval ellássam, még kevésbé élelemmel”.

Fláért könyörög...

„Egy jó módban élt, sorsüldözött anya fideért könyörög és részére meleg ruháért. Fiam (5. barakk) betegen fekszik, kér meleg ruhát és nem tudok neki adni... Férjem 31 évig volt a Máv.-nál főkocsivizsgáló. Kommunizmussal nem is vádolták, de hogy zsidó (egyedüli zsidók voltunk a...-i állomáson) hát meg kellett vádolni valamivel. Hát megvádolták, hogy a románoknak mindenfélét beárultunk, illetve a férjem a fegyvereket, kocsikat, meg a hajmáskéri löterekeit is, holott soha az uram nem volt a hajmáskéri lötéren. Három hónapi vizsgálati fogság után az ügyészség indítványára megszüntették az eljárást ellene és szabadlábra helyezték, de a vasutnak a bölcs és humánus fegyelmi bírósága, öt percnyi tárgyalás után, elbocsátotta egy fűtő nélkül. Nyolc hónapig vagonlakó voltam, míg most kegyelemből itt lakom egy fivéremnél. Kérve kérem, tegyen valamit szegény gyermekemért, mert megőrülök. A mult szombaton fenjártam a belügyminiszternél, mire hazaértem, egy huszéves banktisztviselő fiam lázasan feküdt. Orvost hívtam, de közben el kellett mennem. Még távol voltam, elvitték a fiamat a fertőző kórházba. Skarlátbeteg, nem is láthattam. Elképzelheti lelki világomat”...

Drága, jó lelkem...

„Mellékelem feleségem néhány levelét, aki már 14 hónap óta kenyérkereső nélkül szenved és nélkülöz. Ha lehet, szíveskedjék neki a missziós ruhákból és cipőkből minél előbb küldeni, különben drága jó lelkem, akin kívül senkim sincsen, szegénytől vagy hűlésben elpusztul”...

Szegény, beteg ücsém...

„Épp most kaptam egy lapot ücsémtől, R. Móról, kit hirtelen odainternáltak, kinek féllába van csak és jelenleg a 13. sz. barakkban van. Nagyon kérem, kegyeskedjék őt szíves pártfogásába venni, mivel szegény beteg ücsém a háboruban rokkant meg... B. Jenő huga is ezuton tolmácsolja legmélyebb köszönétét”...

A pécsiek.

A „pécsiek” mint külön fogalom szerepelnek a kéréslapokon. Irántuk egyébként is különös érdeklődés nyilvánul meg. A pécsi hitközség egyik átiratából megtudjuk, hogy Goldstein Artur a feleségével és ötnegyed éves halálos beteg leánykájával van internálva. A Beck-család iránt Amerikából (Milwaukee) is érdeklődnek rokonaik és testvéreik. Az egyik kéréslapon ezt olvassuk: Goldstein pécsi internált a következőket kéri: ... 1½ kg. cukor, ¼ kg. kávé, kétliteres lábas, 1 pléhtányér kanál és villával, tea, 2 kg. főzőliszt, 2 literes tejescsanna. E mögött a kéréslap mögött egy ártatlan, sápadt kis gyermek szenvedő arca tekint reánk. Hogy azonban a

„pécsiek” többen vannak, azt elárulja a következő kérés: „... kérnek egy pár doboz király-cigarettát is”... „... Használjuk az alkalmat — olvassuk egy levélben — hogy még egyszer megköszönjük azt a szívességet, melyben megajánlott és rokonainkat részesített. A táborba nem akartak beengedni, nagy kérés után eljuthattunk a segédtitzig, de az alekretes ur nem engedte meg, hogy igazolvány nélkül bemenjünk. Végre, nagy kérésre beleegyezett, hogy a csomagokat személyesen átadjuk, így körülbelül egy órát beszélgettünk velük a kerítésen keresztül. Beckéknek megengedték, hogy a gyermekeket hazaküldhessék... Weisz Lipótné és társai”.

Akadnak kivételek is...

Lebovics József mágocsi ker. rabbi a következő meghívót kapta:

Baranya vármegye Vitézi Székkapitánya. 212/msz. 1922. Nagyságos Lebovics József ker. főrabbi urnak. Van szerencsém Nagyságodat Baranya vármegye Vitézi Széke nevében a f. hó 23-án Alsómocsoládon tartandó Sztankovánszky Pál földbirtokos és vitéz Bencze István birtokbaiktatási ünnepségre tisztelettel meghívni. Az ünnepség vitéz törzskapitányunk vitéz Igmándy-Hegyessy Géza testőralezredes jelenlétében fog lezajlani. Program: d. u. 1 órakor bankett, d. u. 4 órakor az ünnepség kezdete. Egyben legyen szabad Nagyságodat felkérni arra a szívessegre, nekem e sorok átvétele után tudtomra adni, hogy úgy a bankett mint az ünnepségen való részvételével számíthatunk-e. Fogadja Nagyságod Baranya vármegye Vitézi Széke nevében őszinte tiszteletem nyilvánítását. Pécs, 1922. július hó 8-án. Vitéz Pallay százados, vm.-i Székkapitány.

Ez a meghívó annál érdekesebb, mert Mágocson összesen hárman kaptak ilyen meghívást, a politikai községet azonban csak az ünnepségre hívták meg, a bankettre nem. A banketten három hivatalos szónok volt. A kormányzót Baranya vármegye alispánja köszöntötte fel, az adományozót Szily Tamás nemzetgyűlési képviselő. A harmadik köszöntőt, az alispán felkérésére, Lebovics József rabbi mondotta, aki Baranya vármegye nevében üdvözölte a Tolnából átköltöző új vitézt, Sztankovánszky Pált.

A mai időkben érdekes és feljegyzésre méltó esemény Baranya vármegye vitézi székkapitányának és a vármegye vezetőségének ez a figyelmessége annál is inkább, mert az utolsó években minden hivatalos aktusról tüntetőleg távol tartották a zsidóság képviselőit.

A numerus clausus sem tartják be

A magyar törvényhozás szégyene, a Haller-féle egyetemi törvény, a numerus clausus arányszáma szerint őt százalék zsidó vallású hallgató felvételét engedélyezi a főiskolák első évfolyamaira. A felső évfolyamosok a szerzett jogok alapján e törvény ellenére is felvölának veendő, minden korlátozás nélkül. A törvény, szelleméből folyó második elvet sem tartják be minden főiskolán. Vannak azonban olyan felső iskolák is, ahol zsidót egyáltalában nem vesznek fel. Még a numerus clausus arányában sem. Ezek: a keszthelyi, magyaróvári és debreceni gazdasági akadémiák. Amióta a zsidóvallású hallgatókat 1919 őszén bunkósbotlall kiverték onnan a társaik, azóta ezekben az iskolákban zsidó hallgatót nem vettek fel. Ebben az ügyben dr. Fábán Béla nemzetgyűlési képviselő a parlament egyik legközelebbi ülésén interpellálni fog.

ELŐSZOBABUTOROK

konyhaberendezések, gyermek- és leányszobabutorok nagy raktára. (Havas) KOHN FÜLÖP asztalos-mesternél, Budapest, VII., Rózsa-u. 20. Telefon: J. 2-45.

A SZIGETI TUTAJOS TITKA

EMLÉKEK SÖTÉT IDŐKBŐL

IRTA: SZABOLCSI MIKSA XX A MESTER HÁTRAHAGYOTT IRÁSAIBÓL

A cél az, hogy jók legyünk, bűntetéseket legyünk. De ezt a célt nem érti meg a proszte (közönséges) ember. Hát azt mondták a bölcsek, legyetek jók és kaptok a paradicsomban arany trónust és mindenféle más gyerekséget; és ne legyetek rosszak, mert különben rettenetes tüzzel, hallatlan kínokkal fognak benneteket büntetni a gyeheennában.

Van jutalom, van büntetés, jelenti ki a nagy RaMBaM, de a jutalom is, a büntetés is olyan, hogy nem fér minden ember eszébe, azért beszéltek a bölcsek a közönséges ember eszéhez, és olyan jutalmat helyeztek kilátásba, mely az együgyű felfogása szerint az; és olyan büntetéssel rémitgették, amelytől husból és vérből való ember fél, de amely a lélekhez, mely a tulvilágon él, nem fér.

— Hogy megnyerjem bizalmát, kedves Moskó, csak egy szót mondok, feleltem erre a beszédre, mely a huszti ut — mert, amint később elmondandó leszek, Szeklencéről Husztra mentünk — egy korcsmája előtt folyt le. RaMBaM e magyarázata megtalálható a Pérus Hammisnájoth l'Ha-RaMBaM-ban Szinhedrion traktátusa Chélek című fejezetéhez. Ebből láthatja, hogy én is foglalkoztam a talmuddal, épp azért hallgassa meg a figyelmeztetésem, mely nem is az én figyelmeztetésem, hanem a nagy Ábrahám ben Daudé, ki RaMBaM kortársa volt és kit rövidítve RABaD-nak monduk.

Tudja tán, folytatám a beszédet, hogy RaMBaM felveti a jedia és a bechira nagy kérdését. A jedia az a hit, hogy az Isten mindent előre tud, a bechira meg az a hit, hogy az embernek megvan a szabad akarata. Ez a két hit már most sehogy sem fér össze. Mert ha az Isten pl. tudja, hogy én ma rossz utra fogok térni, nem mondhatom, hogy meg van a szabad akaratom, azaz ha akarom, nem térek rossz utra. Mert ha nem térek rossz utra, akkor az Isten — bocsássa meg a Teremtő a bűnös szót — nem jól tudta, amit tudott. Ha meg rossz utra kell ténnem, mert az Isten ezt előre tudta, akkor nincs meg a szabad akaratom, miért járna akkor büntetés gonosz cselekedetemért?

Az nem magyarázat, hogy az ember szabadon választhat a jó és a rossz között, csak hogy az Isten előre tudja, mire fogja magát az ember elhatározni. Mert mi helyt az Isten előre tudja, mit fogok választani, nem mondhatom, hogy azt választom, amit akarok. Mert az ember akarata az Isten tudása által meg van kötve. Az ilyen választás egyoldalú, azaz nem is választás, mert hisz az ember nem választhat. Az ilyen akarat, mint hogy csak arra hajolhat, amit az Isten előre tud, nem szabad akarat. Már pedig zsidó hitelv nemcsak Istennek előre tudása, de az ember szabad akarata is. Hogy fér már most össze ez a kettő?

A nagy és örök kérdés, a jedia és a bechira ellentétének a kérdése ez, melyet RaMBaM a biblia ama helyének tárgyalásánál vet föl, hol írva vagyon, hogy az Ur megkeményíté Faraó szívét, hogy a sanyargatott Izráelt el ne bocsássa, amiért aztán az Ur Faraót keményen megbüntette.

RaMBaM felel a kérdésre, de úgy, hogy senkit el nem elégít, sem a bölcselkedőt, sem a vakon hívőt. Erre jegyzi meg RABaD, hogy RaMBaM helytelenül cselekedett, hogy a kérdést fölvetette. Nem tud kielégítő feleletet, hát hallgatott volna inkább.

RABaD kritikája Majmonidesz ama magyarázatára is vonatkozik, melyet maga Moskó most nekem elmondott. Azt nem tudja megmondani RaMBaM sem, hogy

mi hát a jutalom és a büntetés, csak azt mondja, hogy nem az, amit az emberek hisznek.

Ilyen dolgokkal könnyen terjesztjük a hitetlenséget. Tanulatlan emberek előtt azért nem szabad ilyeneket fejtegetni, mert nem fölvilágosítást terjesztünk ezzel, hanem csak hitetlenséget. Azt megjegyzi magának a tanulatlan ember, hogy sem mennyország, sem pokol, de más nem. A bölcsek hitét, hogy van jutalom, van büntetés, van „ólam habbá“, van a léleknek örök élete, de az más, egészen más, mint aminőnek az emberek gondolják, minthogy az emberek a tulvilág gondolatát az ő valóságában úgy sem foghatják föl tisztán: a nem tanult ember meg nem érti, meg sem jegyzi tehát magának. A tanulatlan ember azért ilyen beszédéből nem tanul mást, mint nem hinni.

Őrizkedjék, Moskó, ilyen kérdéseket a vásárra, tanulatlan emberek elé vinni. Ezzel fekélyt terjesztene, Moskó. Ez egy. A másik, amit mondani akarok, az inkább kérdés és magát illeti, Moskó. Látom, hogy talmudista, látom, hogy okos ember: mint okos és talmudista ember, hogy adta magát a kocsisságra?

— Kérdezte ezt már tőlem egy-két chaszid is, felelt huncutul hunyorítva, Moskó. Amire én azt feleltem, hogy ha ő is tanult volna, ha ő is okos ember volna, ő is kocsis volna.

Voltam és vagyok emberek vidítója. Marselik, vagyis Schalksnarr, ahogy nálunk mondják. Ez aztán foglalkozás! Megnevettek már az az egész társaságot; fölvidított már szomorkodó embereket; csalt már mosolyt kétségbeesett ember ajkaira? Látja, uram, ez a lelki öröm! Én ebben találok a boldogságomat. Erre fordítom minden tudásomat.

Az emberek ezért bolondnak mondanak, de én az embereket kinevetem és ahol tehetem, segítek rajtuk, könnyíték bajukon.

Toronymagasságra emelkedett előttem egyszerre ez az ember, ki úgy beszélt, mint az antik filozófusok. Feltekintettem hozzá, mint tekintenék a hajdani bölcsek mesterekre, ha előttem megjelenének, kik voltak hajósok, teherhordók, hajcsárok, favágók, kovácsok, sarukészítők, ruhatisztítók és a mellett jóltevői voltak az embereknek, kiket erkölcsre, törvényre és szeretetre tanítottak.

Ne vegyék tőlem rossz néven, kedves olvasóim, hogy Moskóval foglalkozom, mikor önök tán Herskóra kíváncsiak. Rászolgált erre a derék Moskó. Mert hogy Herskó végre megszólalt, az Moskónak az érdeme. Mert megszólalt végre a Herskó. A csendbiztos fenyegetésénél is jobban hatott rá Moskó beszéde a tulvilági ütlegekről.

Amit Herskó mondott, azt nem specifikálom, mert benne van Magyarország legnagyobb penna-művészenek, Eötvös Károlynak a könyvében.

Mert Herskó vallomása fordulatot jelentett abban a perben, melyet Eötvös Károly vitt, de a melyet dülőre csak most juttatott. A nyiregyházi bíróság akkor mentette föl az ártatlanul megvádolt zsidókat, a nagy közönség csak most teszi ezt, hogy a világgraszáló pört abból az örök emlékből ismeri meg, melyet Eötvös Károly állított neki az ő felséges munkájában.

Csak rövidesen említem ezért Herskó beszédét. Elmondotta szegény, mit tettek vele Moskón és a tiszalöki csendbiztos házában.

(Vége köv.)

Két chaszideus mese

1.

Volt egyszer, hol nem volt egy jámbor és igazságos ember. Ennek a jámbor és igazságos embernek volt egy szolgája, akit nagyon szeretett. Annaira szerette a jámbor ember a szolgáját, hogy egy nap elhatározta, hogy felszabadítja.

Epp ezért hajót bérelt a számára, gazdagon megajándékozta és így szólt hozzá:

— Menj, hajózz el innen és adja Isten, hogy jól menjen a sorod!

A szolgát mélyen meghatotta gazdája jósága és könnyes szemmel búcsuzott el tőle.

Amikor a hajó már messze járt a partoktól, hirtelen nagy vihar támadt. A vihar megsemmisítette a szolga minden reményességét. A hajó léket kapott, elsüllyedt, a legénység az utolsó szálig odaveszett és a felszabadított szolga minden vagyona a hullámok martaléka lett.

Mihez kezdjen? Mihez fogjon?

A vihar egy pusztá, lakatlannak látszó sziget sziklás partjára vetette ki emberünket, aki, magához térvén, elindult, hogy alaposan szemügyre vegye új lakóhelyét. Alig tett néhány lépést a sziget belsejébe, a földön emberi lábak nyomait ismerte fel. Tovább folytatta útját a lábnyomok megjelöltében irányban és nemsokára város körvonalai bontakoztak ki előtte a messzeség ködéből.

A város kapui előtt nagy meglepetés érte. A lakosság már ott várta őt a kapuk előtt, ünnepi öltözetben, virágoktól ékesen és lelkes hangulatban. Láttára pedig a polgármester így kiáltott fel:

Megérkezett! Megérkezett! Megérkezett! Megérkezett a mi királyunk, akit Isten küldött! Üdvözljük őt! Hódoljunk neki!

A nép körülfogta és teli torokkal kiabálta:

— Éljen a király! Éljen a király!

A harsonákat megfújták és a hajótöröttet nagy ünnepségek közepette felvezették a várba.

Itt biborruhába öltöztették és arany koronát tettek a fejére.

Azután a nép elsői letették kezébe a hűség esküt.

Az új király azt hitte: álmodik és várta, hogy majd csak felébred álmából. Csakhamar meg kellett azonban győződnie arról, hogy nem álom, ami véle történt, de valóság.

— Hogyan, miért jutott osztályrészemül ilyen szerencse? — merengett magában emberünk. — Nem lehet másként, próbára akar tenni az Ur.

De ez a fordulat nem hagyta nyugodni.

— Kell, hogy végére járjak a dolognak mondotta — kell, hogy felderítsem a titkot.

És maga elé hivatott egy öreg szolgát, akiben megbízott és megkérdezte tőle:

— Mi rendkívülit találtatok ti, szigettlakók, rajtam, hogy királynak tettek meg magatok fölé? Miért engedelmeskedtek nekem? Fejtsd meg ezt a titkot!

A szolga erre így felelt:

— Tudd meg Uram a valóságot. Városunk védőszentje, fenn az Égben arra kérte az Urat, hogy minden esztendőben küldjön hozzánk valakit, aki népünkön uralkodjék. Az Ur meghallgatta védőszentünknek ezt a kérését és minden esztendőben küld valakit, aki az uralkodás nehéz tisztét városunkban ellátja. Minden esztendőben megjelenik kapunk előtt egy idegen a ezt az idegent a lakosság — mint azt megérkeztedkor magad is láthattad — kitörő örömmel fogadja. A kapunk előtt jelentkező ismeretlenekből lesznek e sziget királyai. De uralmuk mindössze csak egyetlen esztendőig tart. Az esztendő elmúltával megfosztják őket trónjuktól, elvezik tőlük hatalmuk jelvényeit és ugyanabba a rongyos ruhába öltöztetik őket, melyet megérkezéskor viseltek. A trónjától ekként megfosztott királyt a harcosok most a tengerpartra kísérik, hajóra rakják és a hajó egy távoli és zord szigetre viszi őt, aki egy nappal azelőtt még korlátlan ur volt élet és halál felett. A távoli és zord szigeten senki sincs, aki szol-

gálna, senki sincs, aki vigasztalna, elhagyatottan, egymagában kell ott synylódnia. A nép pedig, amely elkergette régi királyát, ismét diszbe öltözik, kivonul a kapuk elé és várja az új uralkodót. Így parancsolja ezt a törvény, melyen változtatni nem lehet...

— Mondd, — kérdezte a szolgát a király — tudták-e elődeim, hogy milyen keserves vége lesz uralkodásuknak?

— Nem tudták — felelte a szolga. — Még csak nem is sejtették. A boldogság tetőpontján egyik sem gondolt a jövőre. A jó, amely osztályrészük lett, oly részeggé tette őket, hogy a szerencse forgandóságával egyikük sem gondolt. A boldog napok azonban eltűntek, szempillantás alatt, mint a villám, s elérkezett a leszámolás napja, amelynek szörnyűségét mi sem enyhítette...

Az új király ennek hallatára megremegett.

— Mit tegyek, mit tegyek, — töprengett magában hogy elkerüljem sorsomat?

Azulán a szolgálhoz fordult:

— Bölcs embernek látszol — mondotta. — Minthogy olyan jól ismered a jövőt, amely reám vár, azt is kell tudnod, hogy hogyan lehet elfordítani fejem felől azt a csapást, amelyet a Sors akar reám mérni. Mutassad meg kérem a szabadulás utját számomra!

Erre a szolga így szólt:

— Tudod, uramkirály, hogy meztelenül jöttél ide a mi szigetünkre, s hogy ugyanígy kell innen távoznod majd, ha ütött az órád. Egyetlenegy mód van arra, hogy enyhítsd azt a keserű sorsot, amely reád vár. Készítsd elő azt a lakatlan szigetet, amelyre uralkodásod végén innen száműzni fognak, készítsd elő azt fogadtatásodra. Küldjél munkásokat oda, amíg király vagy, építsd meg a magtárakat és töltsd meg azokat gabonával és mindennel, amire ott tartózkodásodkor majd szükséged lesz. Szerencséd napjaiban gondoskodjál magadról a nyomorúság idejére. De siess, mert eliramlik az idő és közeledik a szomorú perc, amikor minden dicsőségnek, fénynek, ragyogásnak vége. Az elmúlt napok nem térnek vissza soha többé és tudnod kell, hogy ott, ahol annyi nehéz esztendőt kell eltöltened, nem vár reád semmi, csak az, ami magad küldtél oda előre, magadnak.

A királynak tetszett a szolga tanácsa és habozás nélkül megfogadta azt.

Embereket küldött előre a lakatlan szigetre és ott otthont építtetett magának, megmiveltette a földeket és készleteket halmoztatott fel minden jóból.

És amikor elérkezett a trónfosztás napja: nem volt szomorú, nem volt keserű, nem esett kétségbe.

Koronáját és biborpalástját elvették tőle és száműzték őt. De ő jókedvűen, derűsen érkezett meg száműzetése helyére, mert minden jóval ellátta magát a száműzetés idejére és a lakatlan szigeten nyugalomban és meglegedésben teltek napjai...

Aki tanulni akar és a dolgok mélyére lát, érthet ebből a meséből.

— A kunszentmiklósi zsidó templom. A felelőtlen elemek által elpusztított kunszentmiklósi zsidó templom fölépítésére már eddig is impozáns módon nyilatkozott meg a zsidó társadalom. Legutóbbi nyugtázásunk óta ötvenkilencezerkétszázhuszonöt koronát küldtek be hitfeleink. Adományait a kunszentmiklósi hitközség fogja nyugtázni. Ez az áldozatkészség azonban még mindig nem elegendő. Ezért azt kérik, hogy minden zsidó templomban egy szombaton az adományokat a felépítendő kunszentmiklósi zsinagóga céljaira fordítsák.

— Egy zsidó tanító kitüntetése. Jól megérdemelt kitüntetés érte közel negyven évi buzgó és eredményes munkács után Lippe József debreceni tanítót és középiskolai hittanárt. A debreceni zsidó hitközség iskolaszéke legutóbb tartott ülésein igazgatóvá léptette elő, illetve az igazgatói címet adományozta neki. A kitüntető elismerést külön levélben tudatta az iskolaszék Lippe Józseffel.

Selymeket!

saját árakában ebben a drága állásban az egyenlőség

LEFKOVITS MÓR

selymáruházában

Budapest, IV., Határ u. 12-14. (Belváros)

HIREK

Felhívás előfizetőinkhez

A nyersanyagok állandó drágulása, a papíros áraknak hihetetlen emelkedése, a munkabérek szakadatlan fokozódása újabb és újabb nehézségeket hárítanak a lapok megjelenése elé. A korona elértéktelenedése folytán előálló helyzet a napilapokat áruk százszázalékos emelésére kényszerítette és a szinte óránként fokozódó drágaság az Egyenlőség kiadóhivatalát arra kényszerít, hogy a magyar zsidóság önvédelmi harcában előjáró ujság megjelenhetése érdekében, újabb áldozatkészségre hívja föl a lap előfizetőit és olvasóit. Az Egyenlőség az egyetlen magyarországi hetilap, amely napilap módjára körforgógépen, rotációs papírossal készül. Az Egyenlőségre ugyanazzal a súllyal nehezednek a folyton emelkedő árak, mint a napilapokra és bár minden igyekvésünkkel olvasóközönségünk teherviselésének kiméltetésére törekedtünk, most kénytelenek vagyunk lapunk árát fölemelni. Augusztus elsejével újabb előfizetést nyitunk és a következő árakat határozzuk meg:

Előfizetés egy évre 800 korona

Előfizetés fél évre 400 korona

Ehhez képest egyes példányaink árát is kénytelenek vagyunk fölemelni.

Az Egyenlőség egyes példányainak ára 20 korona.

Ezt az áremelést az általános drágaság okolja meg. Bár a legutóbbi hónapok alatt bekövetkezett áremelkedések a százszázalékos is meghaladja, mégsem kíséreljük ennek arányában emelni árainkat, hanem olvasóink hűségese támogatásában bizakodva, mérsékelten állapítottuk meg előfizetési díjainkat, hogy a nagy zsidó tömegek számára továbbra is hozzáférhetővé tegyük a zsidó érdekek harcos ujságját. Erősen bizakodunk, hogy a körünk gyűlt tábor, méltányolva a gazdasági helyzet okozta nehézségeket, továbbra is kitart az Egyenlőség mellett és lehetővé teszi, hogy teljes vértessé, lelkeséggel és nyugodt önbizalommal folytathassuk munkásságunkat.

Az EGYENLŐSÉG kiadóhivatala.

Azon igen tisztelt vidéki előfizetőink lappéldányához, akiknek előfizetésük augusztus 15-én lejár, befizetési lapot mellékelünk és kérjük, hogy az előfizetés megújítása iránt idejekorán intézkedni sziveskedjenek, nehogy lapunk szétküldésében fennakadás történjék. Helyben, szokás szerint, a kiadóhivatal számozott ellásmervénye ellenében, pénzbeszedőnk szedik be az előfizetési összeget. Előfizetési ár: egész évre 800 korona, fél évre 400 korona.

EGYENLŐSÉG kiadóhivatala.

Befejezik a zsidó gimnázium építkezését. Az Abonyi-utcai zsidó gimnázium hatalmas épülete még mindig befejezetlenül áll. Az építkezés még a háború előtt megkezdődött, azonban a háború és a reánk szakadt szomorú gazdasági viszonyok lehetetlenné tették az építkezés befejezését. Időközben megnyílt a zsidó gimnázium, melynek a Wesselényi-utcai polgári iskolában adtak hajlékot. A zsidó gimnázium állandóan fejlődik, minden évben új és új osztályok nyílnak meg, úgy, hogy ezeknek az osztályoknak a Wesselényi-utcai épületben való további elhelyezése immár lehetetlenné vált. Ezért égetően szükséges, hogy a gimnázium az Abonyi-utcai befejezetlen épületben helyeztessék el. Azonban ahhoz, hogy ezen épületnek egyes részeit alkalmassá tegyék az iskola befogadására, legalább 25 millió szükséges. A pesti izraelita hitközség, mely amúgy is súlyos gazdasági gondokkal küzd, képtelen saját erejével a gimnáziumi épület építkezését befejezni. Ezért a hitközség elhatározta, hogy társadalmi úton, a hívek áldozatkészségének igénybevételével fogja a zsidó gimnázium nagyfontosságú ügyét elintézni. Ebben az ügyben vasárnap a hitközség vezető tisztségviselői és a zsidó gimnázium

barátainak részvételével dr. Lederer Sándor hitközségi elnök elnöklése alatt értekezlet volt, melyen a felekezeti közélet minden számottevő tényezője résztvevett. Ott voltak többek között dr. Eulenburg Salamon udv. tanácsos, Kaszab Aladár udv. tanácsos, dr. Grauer Vilmos hitközségi előjáró, Vida Jenő keresk. főtanácsos, az Országos izraelita érdekvédelmi bizottság Mezei Mór elnök és dr. Mezey Ferenc kir. tanácsos alelnök, továbbá Gáspár Fülöp és Meitner Dezső választmányi tagok és még igen sokan a hitközség választmányi tagjai közül, valamint nagy számban mindazok, akik a nagyfontosságú kulturális ügy iránt érdeklődnek. A renkívül lelkes hangulatban lefolyt gyűlésen egyhanguan elhatározták, hogy a gimnáziumi épületet be kell fejezni és pedig oly módon, hogy a szükséges anyagi eszközöket gyűjtés útján fogják előteremteni. Egy 15 tagból álló bizottságot választottak, melynek feladata lesz, hogy a nagyarányú gyűjtési akciót megszervezze. Elhatározta továbbá az értekezlet Gáspár Fülöp vál. tag indítványára, hogy a hitközségi adófizetők külön felkérésének arra, hogy adójuknak arányában megfelelő nagyobb adománnyal járuljanak hozzá a nagy cél elérésére. Nem kételkedünk abban, hogy a zsidó gimnázium, mely a mai viszonyok között szinte megbecsülhetetlen kulturális misszió teljesítésére hivatott, már a közeljövőben a végső megvalósulás stádiumába jut.

— Honvédelem. Diósjenőn. Julius 2-án leplezték le Diósjenőn az elesett hősök emlékére emelt honvédszobrot. Huszár Elemér, a kerület képviselője, a környék intelligenciája és az egész község jelenlétében. Az elesettek között két zsidó volt: Iványi Schwartzwald Ede és Engel Adolf. A zsidó rabbi, a református pap és az ipartestület szónokáival a hősök együttes küzdése, szenvedése és halálára, egyetértésre, együttműködésre buzdították a megjelenteket, hogy közös erővel tegyék szabaddá és nagygyá hazánkat.

— Egy papné emléke. A napokban avatják fel a harmadfélével ezelőtt fiatalon elhunyt Büchler Mártonné, az orosházi papné, diszes síremlékét. A megboldogult mintaképe volt az igazi női erényeknek, akit egész Orosháza hitfelekezeti nélkül szeretett. A kegyeletos ünnepélyre százával mentek ki a temetőbe az általános szeretetnek, tiszteltetésnek örvendő főrabbi tisztelői, a hitközség, a Chevra Kadischa és az Izr. Nőegylet testületileg jelent meg az ünnepélyen. A sírkövető beszédet a főrabbi fivére, Büchler Gyula rabbi, hódmezővásárhelyi hittanár tartotta. A remek beszéd könnyekig megráztatta a közönséget.

— A keszthelyi zsidó hősök emléke. A keszthelyi izr. hitközség a háború alatt Magyarország védelmében hősi halált halt hozzátartozói tiszteltetésére templomának előcsarnokában gránitlapot helyezett el, melyen megörökítette a megdicsőültek neveit. Az emléktábla leleplezése 1922. augusztus 6-án istentisztelet keretében fog megtörténni.

— Köszönetnyilvánítás. Leányomnak házasságkötése alkalmával hűveimnek ezrei halmoztak el szeretetük és ragaszkodásuk megrázó jeleivel. Fogadják ezért mindazok, akik bennünket családi örömeinkben jókívánságaikkal felkerestek, köszönetemet. Minden hűveimnek és barátomnak ezúton nyújtom át hálámat és papi áldásomat. Dr. Adler Illés, főrabbi.

— A főiskolai hallgatóknak. A külföldre menekült zsidó egyetemi hallgatók érdekében nagyszerűen nyilatkozik meg a zsidóság áldozatkészsége. Megjelent szerkesztőségünkben Fried Manó felsőalapi földbirtokos és hogy szülei, néhai Fried Salamon és neje, született Deutsch Julia emlékének áldozzon, tízezer koronát adományozott a külföldön tanuló zsidó diákoknak. Ugyanakkor egy özevgyasszony a szerkesztőségünkben egy zsidó diák részére átadott egy öltözet ruhát, egy pár cipőt, egy nyakkendőt és egy nadrágtartót.

— Tóra-avatás. Weisz Gyula, az abaujszántói izr. hitközség templom-előjárója szép Széfer-tórát adományozott a hitközségnek, melyet folyó hó 16-án szép ünnepség keretében avattak fel. A szombati istentiszteleten felajánlott összes adományokat, kb. 30.000 koronát a jesiva-alapnak juttatták. Az istentisztelet után Weisz Gyulát a hívek melegen ünnepelték. A nemesszöv. adományozó házánál Jungreis Pál főrabbi nagyhatású beszédében emelte ki Weisz Gyula érdemeit.

— Zsidó gyermekek nyaralása. Diósjenőn az izr. Szünidei Gyermektelep kétszáz zsidó kisleányt nyaraltat. A vezetőség szülői szeretettel gondozza és táplálja őket. Naponta húst, kávé, vaj, tejet, fehérkenyeret kapnak. Tágas termek szolgálnak hálószobáikul. A gyönyörű parkban játszanak. Vasárnaponként előadásokat rendeznek.

— 130.000 korona a zsidó diákoknak. A Zsidó Magyar Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége nyári programja keretében július 22-én rendezte meg Tata-Tóvárosban menasámapja javára nagy hangversenyt. Ez a tatatóvárosi júliusi este a magyar zsidóság előtt sokáig kell, hogy intőjelekként álljon; ezen a gyönyörű júliusi estén demonstrálta Tata-Tóváros és egész Komárom vármegye zsidó társadalma, hogy ők megértették a zsidó diákok segélykiáltását. Az aranyszínű szegények és a megértő gazdagok ezen az estén egyek voltak; nem hiányzott ott a vármegye egyetlen zsidó családja sem és aki mégis kénytelen volt távolmaradni, megtalálta a módját, hogy lerója az adóját azokkal szemben, akik egy szebb jövőnek az előharcosai.

Tata-Tóváros zsidó társadalma a hangversenyt követő napon 130.000 koronát adott postára a zsidó diákoknak.

A hangversenyen Engländer Árpád szig. orvos köszöntötte a közönséget. Utána dr. Ernst Ernő, a Zs. M. F. H. O. Sz. elnöke lépett a pódiumra és megrázó erővel érzékeltette a magyar zsidó diákok helyzetét. Vogl Elly és Székely Józsa zongoraművésznők, Horti Sándor hegedűművész igen zajos sikereket arattak; Dávid Mihály, a Magyar Színház művésze Ady-verseket szavalt, Sárosi Mihály Kiss József és Ady-Reinitz-dalokkal, meg speciális gitár-dalaival, Buttula László kiváló gordonkajátékával, Herzog Stella hangversenyének operáriákkal nyerték meg a közönséget. Veszprémi Alice zongorakísérete tökéletes munka volt.

A hangverseny sikerében a fő érdem egy igazszívű tatai urnőt, Weisz Herman fűszernagykereskedő nejét illeti.

Tata különben az a hely, ahol helyén van az embereknek a szívük. Tatán már az apró kis gyerekek is átérzik, hogy zsidó szívvel csak szeretni lehet. Azon a júliusi napon, míg a nagyok a hangversenyre készülődtek, három kis tizenegyes leánya is gondolt valami nagyot. Nagytitokban felállítottak ládákból és más házi eszközökből egy szinpadot, meghívták a szomszéd gyerekeket és amit ők otthon, meg az iskolában tanultak, annak rendje és módja szerint előadták. A pénztáros kis leány 170 koronát vett be az öt-koronás belépődíjakból meg a felülfizetésekből, amit egy jószívű mama még 30 koronával megtoldott és így 200 korona jutott a jótékony célra... Idejegyezzük a három kis leány nevét: Hirsch Lilly, Wiesinger Sári és Bloch Magda.

— **Házasság.** Lebovits József baranyamágócsi főrabbi leánya, Laarus, Róna Fülöppel augusztus 6-án tartja esküvőjét Budapesten, József-körút 62. alatt.

— **Hymen.** Weisz Ignác Nyíregyházáról eljegyezte Steinberg Rezsinkét Felsővirekeréről. (Minden külön értesítés helyett.)

— **Aranylakodalmak.** Kurtág Bernát, a békéscsabai izr. hitközség alkalmazottja és neje, Rosner Hani július 9-én tartotta 50 éves házassági évfordulóját 10 gyermeke és 23 unokája körében. Az ünnepélyen a békéscsabai izr. hitközség és a Chevra Kadisa küldöttsegileg jelent meg. Dr. Herzog Henrik a békéscsabai Chevra Kadisa ügyésze, Friedl Lipót kultúrelnök és Weinberger választmányi tag üdvözölték az ünnepelteteket.

— **Új zsidó polgári leányiskola.** A váci statusquo izr. hitközség elhatározta, hogy polgári leányiskolát létesít, melynek I. és II. osztályát már most szeptemberben megnyitja. A hitközség ismert konzervatív szellemű elég garanciát nyújt azért, hogy az itt nevelendő leánygyermeknek vallásérkölcsei tekintetben oly szellemet fognak elsajátítani, mely hovatovább az egész felekezet számára áldásossá fog válni.

— **Szörmekabátok jutányosan** Brettfeld szőccánél, IV., Váci-utca 10.

— **Több ezer katona jötevője.** Julius 9-én halt meg Budapesten 54 éves korában dr. Illés Márton fogorvos. Végigküzdötte a háborút, önként jelentkezett katonai szolgálatra. Különösen az ungvári katonai kórházban fejtett ki áldásos munkálkodást. Több ezer katonát saját költségén, nagy anyagi áldozatokkal kezelte. Erről szól a következő oklevél:

Dr. Illés Márton urnak a harcra való vonulása alkalmából 12 hónapi, a betegek javára, a haza és az emberiség szolgálatában kifejtett kiváló munkásságáért és saját költségén több ezer katonának fogorvosi kezeléséért, mellyel nagy anyagi áldozatokat hozott, önzetlen hazafiságáról tett tanúságot és ezer meg ezer katona halálát érdemelte ki, — a kórházparancsnokság legmelegebb köszönetét fejezem ki.

Temetés július 11-én volt a Farkasréti zsidó temetőben. Dr. Edelstein Bertalan budai rabbi bucsuzatolta a kiváló ember barátait.

— **Elhunyt** Zoltán Keres. Székely Miklós, aki az erdélyi matematikai és fizikai tudásáról mint csodaművész irunk. Kénytelen voltunk elhatározni, hogy elhagyjuk magunkat. Csak a legutolsó pillanatban tudtuk meg, hogy elhunyt. A halálát a legutolsó pillanatban tudtuk meg.

Ezüst evőkészletek

kazettában, 12 személyes complet ezüst éftékben nagy válaaztékban.

Arany, ezüst, brilliáns beváltás

SZIGETI NÁNDOR és FIA

Budapest, IV. ker., Múzeum-körút 17. — Alapítástól 1887.

Zománcedény, háztartási- és konyhafelszerelés, légi cikkek legjobb bevásárlási forrás. Szállodal és vendéglői edények nagy választékban. **László Kálmán** cégénél, Budapest, Király-útca 76. (Király Színházzal szemben.)

Saját készítésű **חבצלת** SÍRKÖVEK

PFEIFER és HESZKY

Budapest, X., Kozma-utca 7. sz., új temetőnél. Nagy választék! Telefon: József 39-61.

BUTOROKAT legolcsóbban vásárolhat **PÁRTOS-nál** Budapest, Andrásy-út 52. Vidékre csomagolás díjtan. (Lejárt Elvétel-nél.)

חבצלת

Az egyedüli, a főt. rabbinátus kizárólagos felügyelete alatt álló

Kóser Szalámi és Füstölt húsrugár r.-l.

Budapest, VII., Dob-utca 11. Telefon: József 126-99 ajánlja kiváló minőségű gyártmányait a legutányosabb napi árak mellett. Postai számlás.

MALLIGAND-készülék

államilag hitelesítve, **ERDÉLY és SZABÓ műszergyár** Budapest, IX. ker., Liliom-utca 46. szám.

Javítások nyolc nap alatt készülnek.

Fővárosi **CIRKUS** Városi Igazgató Telefon: 55-55.

Naponta este 1/6 órakor Csütörtök, szombat s. u. 4 órakor

Ilenek Plaszyński és Záhisch állatszeliadó az Opera tagjai mint vendégek és a nagy műsor

POLOSKÁT

és bármilyen más férget petéivel együtt a legújabb szab. rendszer szerint radikálisan, jótállással kiirtja **Takács Ferenc** Norma-féregirtó vállalata. Thököly-út 15. Kérem * a pontos telefonszámra figyelni: József 123-31. *

Fényképezőgépek, prizma tárcsákkal, sportcikkek. **RADO, IV., Egyetem-tér 5. Vétel, eladás.**

Pénzügy

Jóga a legjobbat követelheti. Ne legyen leltár költség. Készletet más sz. pillemerekkel, hanem maradjon meg régi jelzése mellett. En csak a legjobbat, a dr. Kálmán-jéle. **HYVARJON** sz. pillemeri veszem. Ára 170 kor. Fő. rútdr: Török József gyógyszerár Király-út 12. Opera-egy. sz. Andrásy-út 26. Karschmaroff drógéria, Rákóczi-út 50. Róna-drógéria, József-körút 50. sz. Fehér, korosztályos-ruha, Telok-tér 2. sz.

ESSERNE és SZULNERNE

GYERMEKDIVAT-SZALONJA

Bécsi-utca VI., DEBÉNYI-UTCA 2. Tel. 100-74

Fin- és leány- gyermekruhák, legújabb modorokban a legolcsóbb árakért, minden minőség és minőségű áldozatáért.

Magántanulókat

(ugy helybeli, mint vidékieket)

főlvételi-, javító-, összevont magánvizsgákra, érettségire legteljesebb mértékben, föltétlenül sikerrel készít elő a

BANGO TANINTÉZET

Budapest, VI., Andrásy-ut 20.

Jegyzetek.

BRILLIÁNSOKAT

Székelty Emil Király-utca 51.

gyöngyöket, régiségeket
mindenkinek drágábban
veszek. TELEFON. (Teréz-
templommal szemben.)

EMESZ GYÖRGY

volt államrendőr-
ségi detektív

MAGÁNYNYOMOZÓ VÁLLALATA megfigyel, informál,
nyomoz, kereskedők árúit felelősség mellett szállítja vasúton, hajón.
Budapest, VII. ker., Rákóczi-ut 64. II. em. 20.

*Kimélni akarja
cipőjét?*

Hordjon

Palma sarkot!

TAPÉTÁK

nagy választékban jutányosan Neustadt-nál, Erzsébet-tér 13.

Orti כשרותה Kóser szalámi és füstölt

Kitűnő minőségű és különleges gyártmányaimat a legolcsóbb naponban
szállítom. Pósta megrendeléseket pontosan eszköszök. **Rebenwuzzi Jakab**
Budapest, VIII., Lujza-utca 22. Telefon: József 30-47.

NAGEL ADOLF

zsák- és ponyvagyár és kölcsönző intézete

Budapest, V. ker., Arany János-utca 10. sz.

Gyárak: V., Balaton-utca 18. és VI., Bulcsu-utca 9.

Telefon: 35-92, 80-82, 104-10, 164-00, 112-79. Sürgőnycim: NAGELA.

Fischmann Testvérek

kefeárugyára

Budapest, V., Ügynök-utca 22. sz.

BUTOROK

ujak és használtak alkalmi
eladása. Butorokat veszek is.

ENGEL, Eötvös-utca 35., Szondi-utcánál. Telefon: 174-60.

Barmicvo-

és nászajándékul könyvet és zene-
művet RUZITSKA O.-nál vegyünk. VII.,
Károly-körut 9. Használt könyvet veszek.

Adler szücs

VI., Király-utca 94.

Alaska róka-, szürke róka-
szürke farkas- és szörme-
kabátok a legjutányosabb árban.

ARISNYA

LUKÁCS ÉS PÁSZTOR

Budapest, IV., Egyetem-utca 11.
(Gróf Károlyi-palotával szemben)

minden
cipő-
szabab

Műbútor

és perzsaszőnyegek vétele és eladása

LAX bútoráruház Vörösmarty-u. 1. (Almássy-tér sarok).
Vidékre csomagolás.

— Nyaraló zsidó diákok Nagykanizsán. Harminc zsidó
tanuló — fiú és leány — érkezett Nagykanizsára nyári pihe-
nésre. A kis csapatot a pályaudvaron Antal Jenőné, a zsidó
nőegylet nemesszívű választmányi tagja pompás uzsonnával
vendégelte meg, a hitközségi tanácsteremben pedig dr. Roth-
schild Samuné urnő, a zsidó nőegylet ügyvezető alelnöke fo-
gadta őket, nemes, igazi zsidósziúre valló szeretettel. A gyer-
mekek egy felügyelőnő oltalma alatt naphosszat a zsidó-
iskola tágas, egészséges, fával beültetett udvarán szórakoz-
nak. Pénteken és szombaton valamennyi a templomba megy.
A gyermekek kitűnően érzik magukat és megerősödve tér-
nek majd vissza a fővárosba.

— A pápai zsidó polgári iskola múlt tanévi értesítője
most jelent meg. Bevezetésében Láng Károly tanár meleg-
hangu cikkben ismerteti az iskola kitűnő igazgatójának,
Blau Henriknek érdemelt, ki most töltötte be eredményes
működésének huszonöt éves évfordulóját. Az iskolát 134 ta-
nuló látogatta, ezek közül 56 izraelita vallású és 78 keresz-
tény.

— Mulatság. A Gödöllői Izraelita Nőegylet szegényei javára, augus-
tus 5-én a Gizella-fürdő kerthelyiségében művészestével összekötött zár-
körű táncmulatságot rendez.

A zugligeti üdülőtelep nyaralóinak ifjúsága az
elmúlt szombat este igen jól sikerült hangversennyel egybekötött tánc-
mulatságot rendezett. A tánc reggel 6 óráig tartott. A rendezés sikere
Hoffmann László, Molnár József és Nagy Klárának köszönhető. Szép-
ségverseny is volt, a három első díjat Nagy Klári, Mérei Józsefné és
Nádas Tessa nyerték el. A felülfizetésekbe befolyt összegekből a töb-
bek között a rendezőség a külföldön élő zsidó főiskolák hallgatók
javára 5000 K. az „Omike” javára 5000 K. és a zsidó hitközség kul-
turális osztálya javára 2000 K-t juttatott.

— Müller Lajos butorgyáros, Dohány-utca 37.

A Magyar Östermelő Részvénytársaság 500.000 drb. új
részvényt bocsát ki, 800 koronás árban, melyek 5 : 1 arány-
ban a régi részvényeseknek ajánlatnak fel.

— ADOMÁNYOK. E héten beérkezett hozzánk: Tetszés szerinti
kiosztásra: N. N. Tószeg 500 K. N. N. Kispest 300 K. Ellinger Emil
Siótok kis házi színelőadás jövedelme 170 K. Márkus Lajos Kővágóóra
200 K. P. 100 K. — Szentlőrinci nyomorgók részére: Katz Abraham
Felsőszentiván 200 K. — Zsidó leányárvaház részére: Pauncz Izidorné
Nógrádmegyer 200 K. Szécsényi Edith és Gizella Dömös 200 K. Fehér
Rózsa 200 K. Józsviv ur 100 K. — Külföldön tanuló magyar zsidó fő-
iskolák hallgatók javára: Blum Ibke és Böszl Kecskernét gyűjtése
Fodor Ilus és Grünwald Vilmos eljegyzése alkalmából 411 K. Berényi
Lenke posta-táviró s-tiszti kinevezése alkalmából 100 K. S. B. és
S. 1020 K. Singer Ferenc 200 K. Kluger Vilmosné gyűjtése Fischer
Sándor és Feigelstock Jolánka eljegyzése alkalmából 1310 K. Székely
Jenőné Szolnok gyűjtése. Hozzájárultak: Schwarcz Zsigmondné, Klein
Ignácné, Adler Lipótné, Mellinger Izidorné, Székely Jenőné, Halász
Adolfné, Halász Miksáné, Gettler Józsefné, Horváth Zsigmondné, Nádor
Gyuláné, Szigeti Henrikné, Neuhaus Gyuláné, Héber Arminné, Aczél
B.-né, Bárdos Sándorné, Kalmár Mórné, Szabó Dávidné, Spitzer Jakab-
né, Homoki Gézánné, Balla Gyuláné, Fehér Lászlóné, Fehér nővérek,
Klein nővérek 1425 K. dr. Steiner Armin Szob 500 K. Reich László
Máriabesnyő 200 K. Baumhorn Ferenc IV. gimn. tanuló Kiskunfélegy-
háza gyűjtése bar micvohja alkalmából 810 K. Marosi Béla I. gimn.
tanuló felvételi vizsgájának sikere alkalmából 100 K. dr. Kende Béla
főorvos 1000 K. dr. Székely Imre orvos 1000 K. Doschán Miksa igazgató
500 K. dr. Sch. I. Balatonboglár 100 K. Gellén Zs.-né 1000 K. Friedl
Manó földbirtokos Felsőalap adománya szüleinek néhai Friedl Salamon-
nak és nejének szül. Deutsch Julisnak emlékére 10.000 K. — Magyar
zsidó főiskolák hallgatók részére: Farkas Sándor Jászszentandrás 100
K. Fogl Emil által fizetett költség 200 K. dr. Rosenberg Samu Baja
1000 K. Pajor Gyuláné Szekszárd 150 K. — Izraelita Aggókhuza részére:
Székely Jenőné gyűjtése Szolnok gyűjtése (az adakozók névsorát l.
a külföldön tanuló magyar zsidó főiskolák hallg. alatt) 1825.65 K. Jó-
zsviv ur 1000 K. — Szegény zsidó tanulók részére: Kónyi Gyula
Szakmájer 100 K. — Éhező zsidó gyermekek részére: Brust Lily és
Alice, Neumann Lenke és Benő, Füredi Magda, Fischer Annuska és
Kovács Juliska által rendezett gyermek színelőadás jövedelme 200 K.
Szabó Gyuri Pusztá-Etolkáról 50 K. Szabó Vera Pusztá-Etolkáról 50 K.
Zsidó menza részére: Pauncz Izidorné Nógrádmegyer 200 K. Spitzer
Sándorné Medgyecségváza 100 korona, Lázár Soma Nagykanizsa
1000 korona, Heimann Kálmánné Felsőíreg 50 korona, Fenyvesi
Béla Felsőíreg 50 korona, Gellér Zs.-né 1250 korona. — Szűnőzeti
gyermektelep részére: Aldor Frigyes, Reich István, Aldor Ilus, Reich
Magdus, Radó Borka, Radó Klári, Márton Terka, Reich Ilus, Braver-
mann Elza, Bernáth Zsuzsika, Gergely Évi, Mayer Lily, Glück Anci és
Márton Pistike által Erdőbényén rendezett gyermekelőadás jövedelme
2204 K. — Wleni magyar zsidó főiskolák hallgatók javára: E. B. Ba-
latonkeresztúr 200 K. Fritz Kaunitz Pozsony 500 K. — Zsidó árvaház
részére: N. N. Jászkesér 200 K. Józsviv ur 1000 K. — Hanna gyermek-
védelmi egyesület részére: Berkovits Jolán, Berlin Francia és Friedmann
Ilonka Onod 210 K. — Fischer Iszóné részére: Wallenstein Oszkárné
Visegrád 200 K. — „Új élet” jellegre: Farkas Sándor Jászszent-
andrás 50 K. — Zsidó nélkülföldi internáltnak részére: Schweiger Albert
Vác (Schweiger Arnold részére) 200 K. — Izraelita Siketnémák Inté-
zete részére: Józsviv ur 1000 K. — Weiss Alice gyermekágyas-otthon
részére: Józsviv ur 1000 K.

PÁLYÁZATOK

Díjazás: Minden azó egyszeri beiktatása 8 K, vastagon szedett betűkkel 12 K. Pályázatok felvétele: Lippó-körut 26.

TANÍTÓI ÉS TANÍTÓNŐI ÁLLÁS

A mátyásfalvi aut. orth. izr. hitközség államsegélyes elemi iskolájánál f. é. szeptember 15-én betöltendő egy igazgató-tanítói és egy tanítónői állásra pályázatot hirdet. A megválasztott tanító lesz megbízva a hitközség jegyzői teendőinek elvégzésével is, ami külön 6-8000 korona fix dotációval jár. Akceptálandóktól szigorúan hitű vallásos előélet, a tanítótól ezenkívül alapos héber tudás kívántatik. Kort, családi állapotot feltüntetve, a törvényes kvalifikációt, eddigi működést és a legszigorúbb hitű vallás-erkölcsi előéletet igazoló bizonyítványokkal ellátott pályázati kérvények alulírott iskolaszéki elnökhöz küldendők. Egyenlő kvalifikáció mellett menekültek előnyben. Mátészalka, 1922 július 16. Grünbaum Manassé főrabbi, iskolaszéki elnök. 2471

A hajdusoboszlói orth. izr. hitközség népiskolájánál megüresedett tanítói állás szeptember 1-ére betöltendő. Pályázhatnak oly férfitanítók, kik a hémet és héberben jártassággal bírnak. Menekültek előnyben részesülnek. A kommun alatti magatartás igazolandó. Javadmalmazás: az állam által kiegészített fizetés és természetbeni lakás. Pályázatok augusztus 15-ig alulírt iskolaszéki elnökhöz küldendők. Hajdusoboszló, 1922 július 25. Geller Sándor iskolaszéki elnök. 2505

A kabal aut. orth. izr. hitközség pályázatot hirdet hitoktatói állásra. Pályázótól megkívántatik, hogy chumis, rási és gemoret tanítani képes legyen. Nőtlenek, kik ily minőségben már működtek, az erről szóló bizonyítványmásolataikat benyújthatják alulírott címre. Költség csak a meghívottak lesz megtérítve. Az állás azonnal betölthető. Kaba, 1922 július hó 30-án. Fűredi József hitközségi elnök, Ornstein Sándor hitközségi jegyző. 2522

Keresünk bochert, ki az elemi iskolában a hittan tanítsa. Havi 3000 K és vándorkoszt. Ajánlatok intézendők Goitein J. S. főrabbi Hőgyész címére. 2527

A rákospatai aut. orth. izr. hitközség azonnali betöltésre Talmud-Tóranitót keres, aki egyúttal a hitközség jegyzői teendőiben járatos a könyvelést érti. Fizetés megegyezés szerint. Hitközségi előjáróság. 2524

KÁNTOR-METSZŐI ÁLLÁS

Először kántor-metszői állásra pályázatot hirdetünk. Pályázhatnak sóchét ubódek vekőre képesítéssel, kellemes hanggal bíró, 40 éven aluli magyar honos egyének. Bizonyítvány és képesítést igazoló okmány-másolatokkal felszerelt kérvények eddigi működés, kor, családi viszonyok és fizetési igények megjelölésével f. é. szeptember 1-ig nyújtandók be. Utiköltséget csakis a megválasztottnak térítünk meg. A tolnai izr. hitközség előjárósága, Tolna, 1922 július 30. 2533

A mezőberényi izraelita hitközség pályázatot hirdet kántori állásra. Nevezetnek zeneileg képzettnak kell lennie, azonkívül az állami iskolánál hitoktatást kell végeznie, sachtörölni, mail, szóval minden kántori és metszői dolgot végeznie kell. Fizetése évi 13 métermázsa buza, 25 métermázsa tűzifa és lakás természetben. Kézpénzfizetés megegyezés szerint. Az állás szeptember hó 15-én betöltendő. Utiköltség csak a meghívottaknak lesz megtérítve. Pályázatok a családi állapot megjelölésével és az eddigi szolgálat bizonyítványaival felszerelve alulírott hitközség elnökéhez küldendők. Mezőberény, 1922 július hó 31-én. A mezőberényi izraelita hitközség előjárósága. Tardos I. János hitközségi elnök. 2536

A monori izr. hitközség pályázatot hirdet jóhangu kántorra a f. é. főünnepekre. Működési bizonyítványmásolatokkal felszerelt pályázat fizetési igénnyel augusztus 20-ig benyújtandók. Költségmegtérítést csak meghívottak adunk. Az előjáróság. 2525

A baranyamágocsi status quo hitközség mielőbbi belépésre pályázatot hirdet kántor-metszői állásra. Javadmalmazás — lakás, egész sechita és mellékjövdelemeken kívül — megállapodás szerint. Három elismert rabbitól képesített kántorok próbaelődadásra hétköznap is megjelenhetnek. A meghívottaknak a vasúti költség megtérítették. Vészetecumász hágadin pászkenolás megtanulására alkalmasak előnyben részesülnek. Komló Miklós elnök. 2474

A dési orth. izr. hitközség pályázatot hirdet kántor-metszői állásra. Javadmalmazás megegyezés szerint. Három elismert rabbi képesítése igazolandó. Kántorok próbaelődadásra hétköznap is megjelenhetnek, a meghívottaknak vasúti költsége megtérítették. Állás azonnal betölthető. Klein Arnold hitközségi elnök. 2517

A hevesi izr. hitközség az azonnal elfoglalandó kántor-metszői állásra pályázatot hirdet. Pályázhat, ki kellemes csengő hanggal bír, jó előimádkozó, sóchét ubódek vekőre, három elismert rabbitól kabolója van. Javadmalmazás a drágasági segéllyel együtt érdőszertint havi 5000 korona, fél sechita, természetbeni lakás és a szokásos mellékjövdelem. Utiköltség csak a meghívottaknak térített meg. Heves, 1922. július 27. Dr. Szóke Ernő hitközségi elnök. 2518

A soproni izr. orth. hitközség pályázatot hirdet a kántor-metszői állásra, aki egyúttal sóchét ubódek vekőre és jó előimádkozó. A pályázótól megkívántatik, hogy három orth. rabbitól bizonyítványa legyen. Fizetés pótlékokkal együtt évi 50 ezer korona, szabad lakással. Az állás szeptember 15. betöltendő. Utiköltséget csak a meghívottaknak térített meg. Sall (Sopron), 1922 augusztus 1. Faller József hitközségi elnök. 2524

ELŐIMÁDKOZÓI ÁLLÁS

A soltvadkerti orth. izr. hitközség végkielégítés folytán jó előimádkozót és blakóret, elsőrendű metszőt keres. Talmud-chochom, jirás somajim és három elismert orth. rabbitól kabolész kívántatik. Életkor, eddigi működés igazolandó, Fizetés mai viszonyoknak megfelelő kézpénz és természetbeli díjazás megegyezés szerint. Lakás, egész sechita és mellékjövdelem. Utiköltség csak a meghívottaknak térített meg. Kritzier Mór. 2488

Bál-muszáfi keresünk a közelgő főünnepekre. Jóhangu, szigorúan vallásos (orthodox), a szelárd-muszach szerinti előimádkozók pályázhatnak. Fizetés 10-12000 korona és a szokásos mellékjövdelem. Pályázati határidő Av hó 26. Utiköltségek az akceptálnak visszatérítetnek. Személyes bemutatkozás „Réim Ahurim” imaegylet, Budapest, VII., Nefelejts-utca 16. Írásbeli ajánlatok és okmányok Török Zsigmond imaházi elnökhöz, Thököly-ut 30. címre. 2529

Előimádkozót keresünk Rosch Haschonoh és Jomkipur ünnepre. Ajánlatok fizetési igény megjelölésével a lengyeltóti izr. hitközséghez. 2530

A körmendi izr. hitközség a nagy ünnepekre egy fiatal kisgyermek előimádkozót keres. Fizetés megegyezés szerint. Ajánlatok Weiner Sándor elnök címére küldendők Körmendre (Vas megye). 2528

A Haskara Egylet-Budapest, VI., Hunyadi-ter 3: azonnali belépésre jóhangu előimádkozót keres, ki a pénzbeszedést is tartozik végezni. Javadmalmazás megállapodás szerint. 2529

ZSÁK ponyva, szinag kaphatók
SCHILLINGER MIKSA R.T.
Budapest, V., Rudolf-rakpart 7. sz.
Zsák- és ponyvakiosztószék.

BUTOR olcsóbb és jobb mint bárhol, szolid
kiszolgálás, díjtalan csomagolás
BEHR műaszialos Andrassy-ut 60.
Csengery-utca sarok. Fióküzlet nincsen
!!! Ügyeljen a címre!!!

**Fűszer- és esemegeárukat
vásároljon**

az *Élester* fiókjaiban

APRÓ HIRDETÉSEK

SZOBA-ELLÁTÁS

LAKÁST kaphat takarításért feltétlen megbízható, magányos zsidó nő. Levelek kiadóra „M. I.” jellegre. 3555

MAGANYOS ur, ki egész nap el van foglalva, kis szobát keres izr. családnál. Ajánlatok „Egyenlőség” jelleg alatt a kiadóhivatalba keretnek. 3561

VALLÁSOS izr. uricsaládnál 2 középiskolai tanuló teljes ellátást kaphat. Zongorahasználat, német konverzatio. Bővebbet VI., Dessewffy-utca 35. II. 18. 12-2 óra között. 3561

FŐVÁROSI tanítónő teljes ellátásra felvesz 2 gyermeket. Sebestyenné, Sziv-utca 9. 3567

TANÉVRE muzsikális, nyelveket beszélő uricsaládnál birtokos két leánya családi otthont talál. „Világos” jelleg. 3552

KÉT TANULÓ DEÁKNAK szoba kiadó teljes ellátással uricsaládnál. Társalgás magyar-német. Zongora a háznál. Hernád-utca 54. II. em. 3. 3562

MÜEGYETEMI hallgató keres Budán szépen bútorozott utcán szobát teljes ellátással uricsaládnál. Ajánlatot „Műegyetem”-re a kiadóhivatal továbbít. 2591

ELŐKÉLO ruhaszalon direktrice V-VI. kerületben uri családnál lakást keres. Esetleg varrással fizet Leveleket „Direktrice” jellegre kiadóra. 2534

URI családnál diákleány teljes ellátást kaphat. Kovács Béla, Király-utca 13. 3577

TELJES ellátásra zongorahasználattal korrepetálással Vilmos császár-uton kóser háztartás két iskolásleányát keresek. „Vidék” jellegre Sikray hirdetőbe, Vilmos császár-ut 33. 3578

Fűszerkezelő: Dr. Szabolcsi Lajos
Felelős szerkesztő: Dr. Gedő Árpád
Felelős kiadó: Gáspár Márk, igazgató,

APRÓ HIRDETÉSEK

Hirdetési díjazás: Minden szó egyszeri beiktatása 10 K, vastagon szedett betűkből 15 K. Apró hirdetések levétele: Lipót-körút 26.
Jellegű levelek kettős borítékban ugyanoda intézendők.

HÁZASSÁG

FINOMLELKŰ háziasan nevelt hugomat férjhez adnám jobbérzésű önálló 34-38 éves kereskedő vagy iparoshoz hozomány: szép kelengyével és butor-nyal. Jugoszláviai előnyben. Fényképes ajánlatot „Gyáros” jellegre kiadókba kérek. 2357

BENŐSÚLNE agilis kereskedő, lehet fiatal özvegy is. Kimerítő levelet „38 éves” jellegre. 3557

CSINOS, 27 éves, rendkívül szolid, házias, berendezett lakással és mindennel ellátott hugom férjhez menne biztos egzisztenciájú iparoshoz. Levelek „Pénznél becsesebb” jellegre a kiadókba kértnek. 2558

HARMINCÉVES orvos előkelő vallásos szülők leányát feleségül keresi. Levelek „Wien” alatt a kiadókba. 3560

VAGYONTALAN fiatalember benősülne vidékre is jobb kereskedő családba (Ügynökök kizárva.) „Vagyontalan” huszonkilencéves „Schwartz hirdetőjébe, Andrássy-ut 7. sz. 3568

BENŐSÚLNE 50 éves jellemes kereskedő bármely megélhetést biztosító üzletbe. Cím: Deák Ferenc-szállóba portáshoz. 3571

UTÓLAGOS díjazással jobb családoknál házasságot közvetít Neményi, Erzsébetfalva, Kossuth-utca 16. Válaszbélyegre. 3575

OKTATÁS

KERESEK egy elsőrangú tanerőt, III. polgárista kisleányomhoz, francia, német és perfekt zongoratanítás megkivántatik. Fizetés megegyezés szerint. Izr. hölgyek forduljanak Margler Miklósnéhoz Vatta-pusztá, Emőd. 2463

KERESEK izr. tanítónőt két kis leányhoz első polgári tanítására. Héber olvasás, német és kézimunka tanítása megkivántatik. Ajánlatokat fizetési igények megjelölésével kér Lévi Zsigmond, Tiszapalkonya. 2496

IZR. tanítónő, jó zongorista, első polgárista leánykához pusztára felvétetik. Ajánlatok Spitzer Izso intéző címére Csátárimajor küldendők. 2497

NEVELŐNŐ kerestetik pusztára, ki két leányomat mint magántanuló tanítaná az első gimnázium a első elemi osztályt. Német, francia, zongoratanítás kötelező. Ajánlatok Stern Miksáné Csász (Fehérmegye) intézendők. 2512

IZR. nevelőnőt anyahelyettesít keresek 11 éves leánykám mellé, ki a háztartásban is segédkezik. Csakis intelligens (idegen nyelv), németül beszélő, zongorához értő idősebb urileány vagy özvegy fényképes ajánlatát kérem. Cím: Latzer Béla fűszerkereskedő, Zalaegerszeg. 2508

TANÍTÓNŐT keresek három elemi iskolás gyermekemhez. Német és héber megkivántatik. Ajánlatokat kér Klopfer József Bakonycsérnyé, Veszprémmegye. 3563

KERESEK izr. tanítónőt III. polgárista leányom és IV. elemista fiam mellé. Hittan-, német- és zongoratanítás is megkivántatik. Ajánlatok Ehrenfeld Béla szeszgyárvezető Nagyveleg-Mór (Fejérmegye). 2516

DEBRECEN közelébe keresek nevelőnői állást tizenkétévi működéssel elemistákhoz vallásos házba. Leveleket „Lelekismeretes” alatt kiadó továbbít. 2511

OKL. IZR. TANÍTÓ három évig nevelői állásban működött, nevelői állást keres. Hegedűlni tanít. Schönberger, Szeged, Berlini-körút 3. sz. 2502

IZRAELITA nevelőnő kitűnő bizonyítványokkal elemi tanításra vidékre állást keres. Cím: Rosenspitz Rezső Pécs, Rákóczi-ut 38. II. 3556

KERESEK vallásos talmudistát falura 2 fiu mellé, ki talmudon kívül második reált, vagy polgárit is képes tanítani. Teljes ellátás és mai viszonyoknak megfelelő megegyezés szerinti fizetés. Cím: Dávid Dezső Csepreg, Sopronmegye. 2501

KERESÜNK egy megbízható tanítónőt szeptemberi belépéssel, aki felcsozással vállalja egy első polgári leány levezgáztatását és egy nagyobb leánnyal a társadalmi foglalkozást. Héber oktatás megkivántatik. Németül és angolul tudó előnyben részesül. Választ a fizetési igény megjelölésével kérünk Birken Jenő gazdatiszt, Tölcs-pusztá, posta: Hahót (Zala-megye). 2507

IZRAELITA tanítónő kerestetik három elemi tanulóhoz, német és hittanoktatás igényeltetik. Cím: Csillag Jenő Szil (Sopronmegye). 2514

B-LISTARA helyezett m. kir. állampénztári tiszt, keresk. érettségivel, tanítói oklevéllel, kinek feleségét tavaly zsidó vallása miatt a főváros elbocsátotta, állást keres. Cím: Sugár Jenő Budapest, VII., Dohány-utca 67. III. em. 22. 720

OKLEVELES tanító vagy érettségizett egyén, ki harmadik elemi, első polgárit, chumis, rasi, gemorét tud tanítani, azonnal felvétetik. Fizetés megegyezés szerint és ellátás. Ajánlatát küldje Grosz Samu földbirtokos Nyirkács, postafiók Nyirbaktá. 2515

INTELLIGENS urileány elvállal első osztályba gyermekek tanítását, esetleg szünetidőre korrepetálását. Ajánlatok „Jó tanítónő” jellegre a kiadókba. 430

VALLÁSOS fiatalembert alkalmazok három fiam mellé, ki képes héber, németen kívül I. polgárit tanítani, azonkívül délidőit rőfösüzletembe segédkezni. Szakmát elsajátíthatná. Fizetés teljes ellátás megegyezés szerint. Deutsch Mór, Celldömölk. 2503

BUDAPESTRE intelligens nevelőnőt keresek 8 éves leánykám mellé, ki a háztartásban is segédkezik. Csakis disztíngált, jó családból való, németül beszélő, varráshoz értő urileányok ajánlatát kérem „Elsőrendű állás” jellegre Blockner J. hirdetőjébe, IV. Sommelweis-utca 4. 2535

BETÖLTENDŐ ÁLLÁS

KERESEK 3 kisebb gyermek mellé izr. vallású leányt. Német előnyben. Fizetés megegyezés szerint. Cím: Spitzer Emilné Nagy-csákány (Vas megye). 2476

GYERMEKTELEN földbirtokos házaspár családtagnak tekintene jobb nőt, ki kőser konyha vezetését és cseléd mellett a házi teendők elvégzését elvállalja. Cím: Pauncz Izidor földbirtokos, Nógrádmegyer. 2486

KISEBB háztartás vezetésére idősebb intelligens asszony kerestetik. Farkasné, Budapest, VIII., Erdélyi-utca 3. 3553

KÖNYVELŐT vagy könyvelőnőt keresek vidékre. Cím a kiadókba. 3559

LAKATOSTANONC kályhagyárba felvétetik. Héber Sándor, Vilmos császár-ut 39. 2510

KERESTETIK egy 40-45 éves jobb érzésű magányos nő, ki perfektül főz és ki egy kis család háztartását egy mindenes segítségével lelkiismeretesen és szíves beosztással végezné. Járj. mód és kellmes otthon biztosítva. Cím: Weisz Mór Pécs, Felsőmalom-utca 11. sz., emelet. 2524

JOBB LEÁNYT, kit családtagnak tekintene, keresek fiatalasszonyt ki szíves és háztartásában. Jelentkezés vasárnap. Váci-ut 70. Bálint. 3573

VALLÁSOS házból bejáró főzőnő felvétetik. Salzer fűszerüzlet, Visegrádi-utca 26. 3580

IZRAELITA leány vagy asszony, főzéshez értő, jóra való, kitűnő helyre kis családdal azonnalra kerestetik. Hersko Antalné, Nagymező-utca 22. 3578

IZRAELITA fiatal leány, egyszerű, mindenest mellé kis családdal kitűnő fizetéssel azonnal felvétetik. Özv. Stern Zsigmondné, Nagymező-utca 22. 3579

ÁLLÁST KERESŐK

23 ÉVES középiskolát végzett talmudista vagyok. Bőr-, bor-, faszakban, gazdaságban, esetleg máshol alkalmazást keresek ellátásért és némi fizetés ellenében. Szabad időmben tanítanék. Cím: Berger, Vác, Rákóczi-utca. 2506

ELARUSITÓNŐNEK elmenne vidéki urileány, kinek rövid, szö-vőttszakmában hosszabb gyakorlata van. „Szombat ünnep” kiadókba. 2512

INTELLIGENS, kereskedelmi végzett urileány, ki zongorázik és gyönyörűen kézimunkál, egy, esetleg két gyermek mellé elmenne. Cím a kiadókban. 3569

HÁZVEZETŐNŐKET, házikisasszonyokat, gazdasasszonyokat ajánl a Háztartásnők Irodája, Rákóczi-ut 53. sz. 3574

INTELLIGENS német, idősebb urileány házasságot támaszál ajánlkozok Pesten vagy közel vidéken. Kis nyugdíja van. Főzésben, varráásban járatos. Cím: II., Margit-körút 31. III. em. 1. sz. 680

MAGÁNYOS urileány özvegy, elvállal kézimunka-, előnyomda-, manikűr-, illatszertár-vezetést, vagy társalkodónői állást. „Megbízható 77” jellegre kiadókba. 3564

INTELLIGENS izr. varrónő jobb házhoz ajánlkozok. Cím: Szerdahelyi-ut 16., földszint 2. 3570

JOBB házból való 17 éves, jó megjelenésű flu jobb fűszerüzletbe tanulónak ajánlkozok, hol szombaton zárva van. Jellege: „Fűszer”. 3566

FIATAL segéd rőfös-, dívatáru-szakmából vidéken állást keres. Stern Adolf Tokaj. 3572

ÉRETTSÉGIZET orth. zsidó fiatalember hosszabb mezőgazdasági gyakorlattal, a mezőgazdasági kettős könyvvitelben jártas, kiváló méhészt, ismereteinek bővítése céljából alkalmazást keres, csakis intenzíven kezelt mezőgazdaságban. Szívcs megkereséseket „Török” jellegre a kiadó továbbít. 2352

ADÁS-VÉTEL

HIDAS női, férfiruhaneműekért, fehérneműekért, cipőkért házhoz jövők. Springer, Vasvári Pál-ut 9., földszint 5., vagy L. Szarvas-ut 5. 3565

PAPLANOK, Vattapaplanok, pelypaplanok, matracok nagy választékban legolcsóbban kaphatók Dorschovitz paplankészítőnél, Garay-utca 43. 208

VASBUTORT, RÉZBUTORT, gyermekágyat, gyermekkoszt, sodrony ágybottort, matracokat legolcsóbb gyári áron szállít Klein Gyula és Társa vasbutorgyár, Dob-utca 58. sz. (Erzsébet-körút mellett). 2093

AKAR Ön szép lenni? akkor vegyen finoman kidolgozott parókát, valamint hajrészeket vagy frizetteket feltűnő olcsón Blau Malvinnál, Budapest, Király-utca 3. sz. 2465

PAPLAIT adok továbbra is bárkinél olcsóbban. Átdolgozást vállalok. Szalai speciális paplanüzlete, Kertész-utca 35. 2500

FINOM szelencék, schöberlágys, matracok legolcsóbban kiárultatnak. Ulói-ut 50., Viola. 2421

KÜLÖNFÉLE

FREGOLIA ruhaszárító minden méretben készen kapható és felcsozással felszerelt. Bresslauer asztalosmester, Hunyadi-tér 7. s. 2076

PERZSASZÖNYVEGEK mindentéle kezelése és megóvása Méder és Huszár Vacuumjánál, Nagydiófa-utca 22. 2125

LÖVENBEIN J. UTÓDA Blau Ignácné hajkereskedő figyelembe ajánlja modern hajkészítményeit, parókákat, hajfonalakat, hajrészeket, melyek legolcsóbb árban kaphatók. Csányi-ut 4. 2420